

Offentliggjøring finansiell informasjon for 2016 etter kapitalkravforskrift (Pilar 3)

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	4
1.1 SPAREBANK 1 GUDBRANDSDAL	4
2. FINANSIELLE NØKKELTALL FOR 2015 OG BAKOVER	5
3. REGELVERK FOR KAPITALDEKNING	5
3.1 PILAR I – KRAV TIL KAPITAL	5
3.1.1 NYTT REGELVERK FREMOVER	6
3.2 PILAR II – VURDERING AV SAMLET KAPITALBEHOV OG FINANSTILSYNETS OPPFØLGING	7
3.3 PILAR III – OFFENTLIGGJØRING AV INFORMASJON	7
4. RISIKO OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 GUDBRANDSDAL	7
4.1 ORGANISERING	8
4.2 PROSESS FOR RISIKO- OG KAPITALSTYRING	8
4.2.1 STRATEGISK MÅLBILDE	9
BANKEN GJENNOMFØRER ÅRLIG REVISJON AV BANKENS STRATEGIPLANVERK. DETTE INNEBÆRER EN GJENNOMGANG AV RAMMEBETINGELSER, HERUNDER KONKURRANSESITUASJON, KRAV FRA OFFENTLIGE MYNDIGHETER, ENDRINGER I KUNDEADFERD/KUNDEBEHOV, KAPITALBEHOVSVURDERINGER, ORGANISERING OG FREMTIDIG KRAV TIL KOMPETANSE.	9
4.2.2 RISIKOKARTLEGGING	9
4.2.3 RISIKOANALYSE	9
4.2.4 STRESSTESTER OG SCENARIOANALYSER	9
4.2.5 RISIKOKATEGORIER	9
4.2.6 BEREDSKAPSPLANER	10
4.2.7 KAPITALSTYRING	10
4.2.8 PILAR I – KRAV TIL KAPITAL	11
4.2.9 OPPFØLGING	11
4.3 RISIKOPROFIL	11
5. RISIKOOMRÅDER	12
5.1 KREDITTRISIKO	12
5.1.1 STYRING OG KONTROLL	13
5.1.2 MODELLBESKRIVELSE	14
5.1.3 PORTEFØLJEINFORMASJON	16
5.1.4 SIKKERHET	17
5.1.5 BELÅNINGSGRAD (LTV)	18
5.1.6 KONSENTRASJONSRISIKO	18
5.1.7 VERDIENDRINGER, MISLIGHOLD – UTVIKLING I RISIKOKLASSER OG NEDSKRIVNINGER	21
5.1.8 BEREGNING AV KAPITALBEHOV	22
5.1.9 ØKONOMISK KAPITAL	22
5.2 MARKEDSRISIKO OG MOTPARTSRISIKO	23
5.2.1 STYRING OG KONTROLL	23
5.2.2 RENTERISIKO	23
5.2.3 AKSJERISIKO	24
5.2.4 SPREADRISIKO - OBLIGASJONSPORTEFØLJE	24
5.2.5 DERIVATER	25
5.2.6 VALUTARISIKO	25
5.3 LIKVIDITETSRISIKO	25
5.3.1 STYRING OG KONTROLL	25

5.3.2	INFORMASJON OM FINANSIERINGSKILDER	26
5.3.3	INNSKUDDSDOKNING	26
5.3.4	SALG TIL SPAREBANK 1 BOLIGKREDITT	26
5.3.5	INNLÅN FRA OBLIGASJONSMARKEDET	27
5.3.6	LIKVIDITETSUTVIKLING	27
5.3.7	STRESSTEST AV BANKENS LIKVIDITET	28
5.4	OPERASJONELL RISIKO	28
5.4.1	STYRING OG KONTROLL	29
5.4.2	TRUSSELBILDE	29
5.4.3	KAPITALBEHOV	30
5.5	EIERRISIKO	30
5.5.1	KONSOLIDERING	30
5.5.2	STYRING OG KONTROLL	31
5.5.3	BEREGNING AV KAPITALBEHOV	31
6.	PILAR I – KRAV TIL KAPITAL	32
6.1	BEREGNING AV REGULATORISK KAPITAL (PILAR I)	32
6.1.1	OVERGANGSREGLER FOR BEREGNING AV SOLIDITET	34
6.2	UVEKTET EGENKAPITAL	34
7.	KAPITALVURDERINGER I TILKNYTNING TIL ICAAP-PROSESS (PILAR II)	34
8.	SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG RISIKOJUSTERT KAPITALBEHOV	35

1. INNLEDNING

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i SpareBank 1 Gudbrandsdal som skal gi markedet informasjon om vår risiko- og kapitalstyring, i samsvar med de krav som er satt til offentliggjøring av risikoinformasjon etter «Forskrift om kapitalkrav del IX».

SpareBank 1 Gudbrandsdal vektlegger dialog med interessegrupper der åpenhet, forutsigbarhet og transparens settes i fokus.

Formålet med dokumentet er å presentere finansiell informasjon som kan bidra til at markedsaktørene er bedre i stand til å vurdere:

- Bankens risikonivå
- Styring og kontroll med de ulike risikoene
- Kapitalsituasjonen

Dokumentet baserer seg på myndighetspålagte krav som er ment å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitive kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere oppfølging fra tilsynsmyndighetene
- Mer informasjon til markedet

I dette dokumentet gjennomgår vi informasjon om likviditet og refinansieringsrisiko som vi mener er viktig og relevant informasjon til markedet.

Vurderinger knyttet til risiko og kapitalbehov er gjort under ulike forutsetninger og er beheftet med usikkerhet. Det vises til gjennomgang av de ulike risikogruppene senere i dokumentet.

Dette dokumentet oppdateres minimum årlig og ved behov dersom det skjer vesentlige endringer som har betydning for vurderingen av konsernets finansielle stilling.

1.1 Sparebank 1 Gudbrandsdal

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. SpareBank 1 Gudbrandsdal bruker betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende praksis i Norge. Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Gudbrandsdal skal støtte opp under bankens strategiske målbilde, samt sikre finansiell stabilitet og en forsvarlig formuesforvaltning.

2. FINANSIELLE NØKKELTALL FOR 2015 OG BAKOVER

Tall i 1000 kr	2015	2014	2013	2012	2011
I % av gj.snittlig forvaltningskapital (13 mnd)					
Egenkapital	618.962	568.528	517.874	473.442	436.720
Ansvarlig kapital ved beregning av kapitaldekning	571.016	547.788	477.035	459.134	427.014
Ren kjernekapital	16,1 %	16,5 %			
Kapitaldekning	17,0 %	17,3 %	15,6 %	16,9 %	16,4 %
Kapitaldekning konsolidert			13,5 %	14,2 %	13,9 %
Forvaltningskapital	6.193.682	5.738.057	5.229.875	4.250.668	4.177.801
Endring forvaltningskapital	7,9 %	9,8 %	23,0 %	1,7 %	7,2 %
Årsresultat	47.326	66.104	45.183	37.132	15.039
Rentenetto	1,95 %	1,89 %	2,07 %	2,00 %	2,01 %
Provisjon og gebyr i %	0,75 %	0,78 %	0,81 %	0,71 %	0,58 %
Driftskostnader i %	1,57 %	1,55 %	1,65 %	1,79 %	1,65 %
Driftskostnader i % av sum driftsinntekter, eks verdipapir	54,5 %	48,9 %	52,1 %	59,1 %	57,6 %
Brutto utlån (til kunder)	5.189.602	4.718.457	4.311.323	3.707.907	3.547.543
Overført til Boligkreditt	1.403.966	1.322.431	1.196.489	900.085	698.000
Utlånsvekst	10,0 %	9,4 %	16,5 %	4,4 %	2,8 %
Utlånsvekst inkl Boligkreditt	9,1 %	9,7 %	19,7 %	8,4 %	7,1 %
Bokført tap i % av brutto utlån 31.12.	0,22 %	0,30 %	0,29 %	0,15 %	0,85 %
Avsetning til tap i % av brutto utlån 31.12.	0,94 %	1,05 %	1,34 %	1,85 %	2,46 %
Mislighold og Tapsutsatte engasjement	1,65 %	1,88 %	3,55 %	4,45 %	5,82 %
Innskudd fra kunder	4.343.218	4.003.439	3.653.271	2.848.122	2.668.074
Innskuddsvekst	8,5 %	9,6 %	28,3 %	6,8 %	12,8 %
Andel av utlån til næring (inkl Boligkreditt)	27 %	28 %	29 %	30 %	32 %
Andel av utlån til privatmarked (inkl Boligkreditt)	73 %	72 %	71 %	70 %	68 %
Innskudd i % av bruto utlån (eks Boligkreditt)	83,7 %	85,9 %	84,7 %	76,9 %	75,2 %
Årsverk	61	61	57	55	53

Utover den informasjon som er tilgjengelig i dette dokumentet vises det til hjemmesiden SpareBank 1 Gudbrandsdal – Om oss – Investor – Se alt om finansiell rapportering.

3. REGELVERK FOR KAPITALDEKNING

Regelverket trådte i kraft 1. januar 2007 og baseres på tre Pilarer:

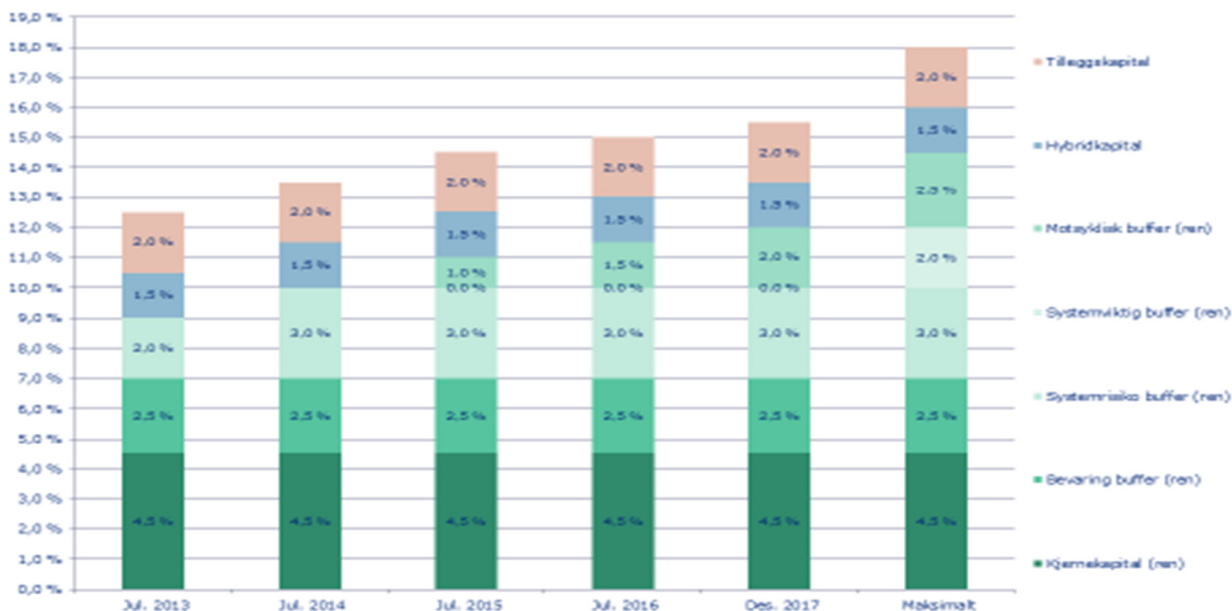
- Pilar I Krav til ansvarlig kapital (kvartalsvis rapportering til Finanstilsynet)
- Pilar II Intern vurdering av samlet kapitalbehov (ICAAP)
- Pilar III Offentliggjøring av informasjon til markedet

3.1 Pilar I – krav til kapital

Beregning av ren kjernekapital, kjernekapital og kapitaldekning er gjennomført i tråd med Beregningsforskriften for ansvarlig kapital § 20, hvor overgangsregler for perioden 2014-2018 er

angitt senere i dokumentet. De selskap som konsolideres ved beregning av ansvarlig kapital og dermed kapitaldekning fremgår også senere i dokumentet.

Kapitaldekning – Pålagte krav (uten Pilar 2 krav)

Tre sentrale nøkkeltall som benyttes i kapitalstyringen er kapitaldekning (Tier II), ren kjernekapitaldekning (CET1) og kjernekapitaldekning (Tier I).

Tier II:

$$\text{Kapitaldekning} = \frac{\text{Ansvarlig kapital}}{\text{Risikoveide eiendeler}}$$

CET 1 og Tier I:

$$\text{(Ren)Kjernekapitaldekning} = \frac{\text{(Ren)Kjernekapital}}{\text{Risikoveide eiendeler}}$$

3.1.1 Nytt regelverk fremover

Nye kapitalkrav med virkning for ren kjernekapital

I tråd med Finanstilsynets rundskriv 12/16 skal banker til enhver tid ha ren kjernekapital som dekker Pilar II-tillegget.

Pilar II-tillegget estimeres for det enkelte år ut i fra den enkelte banks internt beregnede kapitalbehov sett opp mot beregningsgrunnlaget. Finanstilsynet vil gjennom sin SERP-vurdering gi tilbakemelding om vurdering av ICAAP-prosess og nivå på Pilar 2 tillegget.

Banken har sendt sitt ICAAP-dokument til Finanstilsynet i januar 2017 og første tilbakemelding kan banken derfor motta fra Finanstilsynet i løpet av 2017.

Forholdsmessig konsolidering

Finansforetaksloven §17 – 13 2. ledd pålegger SpareBank 1 Gudbrandsdal forholdsmessig konsolidering av eierandeler i finansforetak i SpareBank 1 Alliansen, for kapitaldekningsformål fra og med 01.01.2018.

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet om forholdsmessig konsolidering av eierandeler på mindre enn 10 prosent i andre foretak enn kredittforetak.

Endret regelverk for vurdering av nedskrivninger – IFRS 9

Regnskapsregelverket for vurdering av individuelle og gruppevise nedskrivninger endres fra og 01.01.2018 som innebærer endret metodikk i sammenliknet med dagens regelverk.

Alle engasjement, utenom de med økt risiko, vil ved vurdering av gruppevise nedskrivninger inngå i grunnlaget med avsetning av forventet tap for den kommende tolv måneders periode.

Engasjement med vesentlig økning i kredittrisiko, men hvor det fortsatt ikke er objektive bevis på tap vil inngå i grunnlaget med avsetning av forventet tap over levetiden.

Engasjement med vesentlig økning i kredittrisiko, og hvor det foreligger objektive bevis for tap, avsettes på vanlig måte som individuelle avsetninger.

3.2 Pilar II – vurdering av samlet kapitalbehov og finanstilsynets oppfølging

Pilar II er basert på to hovedprinsipper:

- Banken skal ha en prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment prosess).
- I tillegg skal Finanstilsynet gjennomgå og evaluere bankens interne vurderinger av kapitalbehov og strategier, samt overvåke og sikre overholdelse av myndighetspålagte kapitalkrav. Tilsynet har myndighet til å sette i verk passende tilsynsmessige tiltak om det ikke er tilfredsstillende resultat av denne prosessen.

SpareBank 1 Gudbrandsdal gjennomfører minimum årlig en ICAAP prosess. Prosessen tar utgangspunkt i regnskap, eksponering og kapitaldekning pr. tredje kvartal 2016.

3.3 Pilar III – offentliggjøring av informasjon

Pilar III gir økt krav til offentliggjøring av finansiell informasjon. Gjennom Pilar III dokumentet skal markedsaktører kunne vurdere SpareBank 1 Gudbrandsdal sin risikoprofil, kapitalisering samt styring og kontroll.

Banken har i tråd med kapitalkravforskriften publisert informasjon om organisasjonsstruktur, risikostyringssystem, rapporteringskanaler samt hvordan risikostyringskontrollen er bygd opp og organisert.

4. RISIKO OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 GUDBRANDSDAL

Styret i SpareBank 1 Gudbrandsdal har vedtatt en strategi for risiko- og kapitalstyring. Dokumentet omfatter både beskrivelsen av komponentene i bankens helhetlige risikostyring, og beskrivelse av den interne prosessen for vurdering av konsernets kapitalbehov (ICAAP).

Dokumentet er bankens rammeverk for god risiko- og kapitalstyring. Strategien gir føringer for bankens overordnede holdninger til risiko- og kapitalstyring, og skal sikre at banken har en effektiv og hensiktsmessig prosess for dette. Strategien skal også sikre at det interne rammeverket tilfredsstillende lover, forskrifter og beste praksis for god risiko- og kapitalstyring.

4.1 Organisering

Organisasjonsstrukturen skal underbygge bankens policy for risikostyring. Organisering av banken gir rammene for planlegging, utførelse, kontroll og oppfølging/overvåking av strategier, mål og aktiviteter.

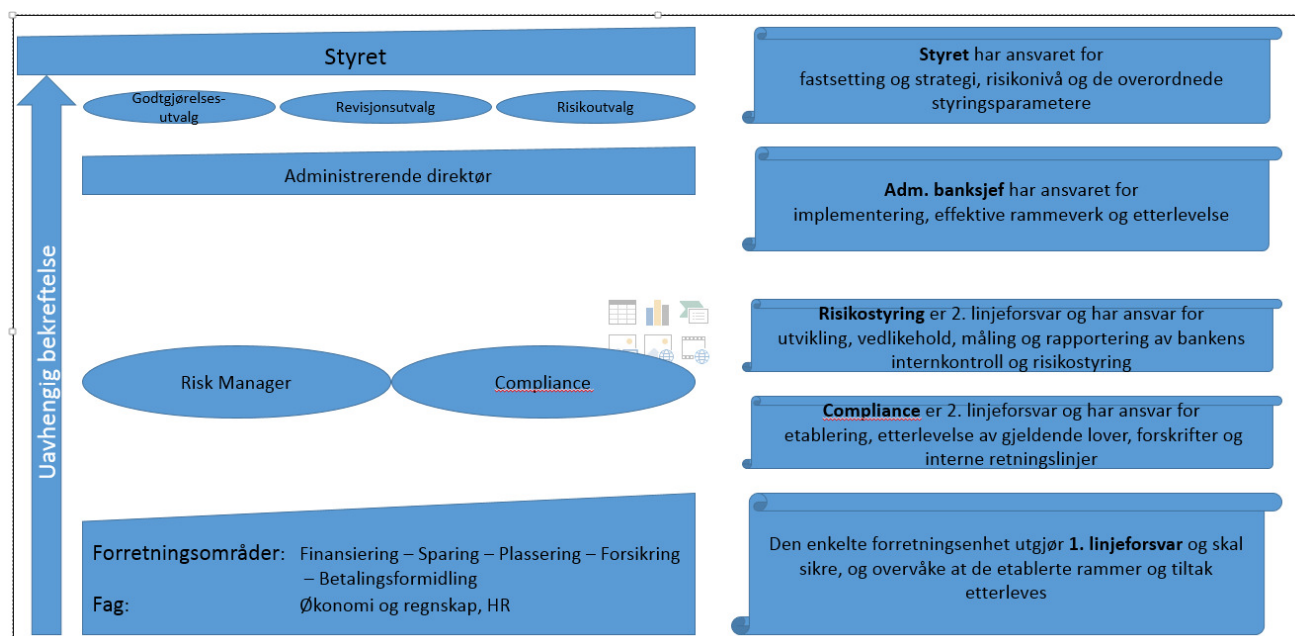
Klart definerte ansvarsområder og hensiktsmessige rapporteringslinjer skal vektlegges. Banken skal ha effektive rutiner for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. I tillegg skal det etableres effektive rutiner for å sikre god styring, kontroll og etterlevelse.

Risikostyringsprosessen deles inn i:

- en utøvende funksjon - inkluderer både linje (kundeansvar) og stab (styring/støtte/fag/kontroll)
- en uavhengig overvåkingsfunksjon – Risk Manager

Et viktig prinsipp er at risikostyringsprosessen er en integrert del av den daglige virksomheten. Det betyr at risikostyringen ikke fjerner noe av resultatansvaret for god risikostyring.

Banken legger vekt på organiseringen av den helhetlige risikostyringen. Ansvar for risikostyring er derfor delt mellom ulike uavhengige grupper illustrert i figuren nedenfor som viser bankens interne kontroll- og styringsstruktur.

4.2 Prosess for risiko- og kapitalstyring

Helhetlig risikostyring er en prosess, gjennomført av virksomhetens styre, ledelse og ansatte, anvendt i fastsettelsen av strategi og på tvers av virksomheten. Prosessen er utformet for å identifisere potensielle hendelser som kan påvirke virksomheten og håndtere risiko slik at den samsvarer med virksomhetens risikoprofil. Dette for å gi en rimelig grad av sikkerhet for å oppnå de mål som er satt.

Prosesen skal følge overordnede mål, være i samsvar med, og støtte bankens formål. Den skal være kostnadseffektiv og rapporteringen skal være pålitelig og kunne benyttes både internt og eksternt. I tillegg bør prosessen utformes slik at den sikrer etterlevelse av lover og regler, bransjestandarder, interne retningslinjer og rutiner.

Bankens kapitaldekning og soliditet følges nøye og er et av de sentrale styringsparameterne, framskriving av bankens resultat og balanse gjennomføres minimum årlig, og ellers ved vesentlige endringer i bankens generelle utvikling. På denne måten har banken en kontinuerlig prosess for å søke en optimalisering av kapitalanvendelsen i forhold til overordnet strategi/forretningsplan som skal søke å sikre at strategiske måltall nås.

Strategien gir føringer for bankens overordnede holdninger til risiko- og kapitalstyring, og skal sikre at banken har en effektiv og hensiktsmessig prosess for dette. Strategien skal også sikre at det interne rammeverket tilfredsstillende lover, forskrifter og beste praksis for god risiko- og kapitalstyring.

4.2.1 Strategisk målbilde

Banken gjennomfører årlig revisjon av bankens strategiplanverk. Dette innebærer en gjennomgang av rammebetingelser, herunder konkurransesituasjon, krav fra offentlige myndigheter, endringer i kundeferd/kundebehov, kapitalbehovsvurderinger, organisering og fremtidig krav til kompetanse.

4.2.2 Risikokartlegging

Identifisering av risiko er en framoverskuende prosess, integrert i strategiarbeidet. Prosessen dekker alle vesentlige kjente risikoer banken utsettes for, og gjennomføres minimum årlig.

Controller gjennomgår de mest sentrale risiki med ledelsen og balansekomiteen.

4.2.3 Risikoanalyse

Det gjennomføres analyser av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og årsakssammenhenger. Vesentlige risikoer skal etter beste estimat kvantifiseres gjennom forventet tap og behov for risikojustert kapital. Primært gjennomføres denne formen for måling av risiko innenfor kredittområdet som antas å være konsernets største enkeltrisiko. Kvantifiseringen baseres på anerkjente metoder og fremgangsmåter for måling av risiko. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas kvalifisert og strukturert dokumentasjon av etablerte kontroll- og styringstiltak.

4.2.4 Stresstester og scenarioanalyser

Det gjennomføres periodiske stresstester og scenarioanalyser for å analysere negative hendelser som påvirker resultat, balansen og kapitaldekningen i banken.

Analysene tar hensyn til en negativ makroøkonomisk utvikling i en periode på 3 år frem i tid.

4.2.5 Risikokategorier

Håndteringen av risikoen skjer gjennom implementering av bankens risikostrategier, som angir bankens risikovilje og evne. Strategiene godkjennes av styret og gjennomgås minimum årlig. De ulike strategiene for styring av risiko er omtalt i avsnittet om risikoprofil ovenfor.

Ved valg av risikostrategi legges det i SpareBank 1 Gudbrandsdal tre prinsipper til grunn:

- Risikostrategiene skal gjenspeile bankens overordnede mål og strategi.
- Risikostrategiene skal være en integrert del av bankens løpende aktiviteter.
- Risikostrategiene må stå i forhold til bankens evne og kapasitet.

4.2.6 Beredskapsplaner

Banken har utviklet beredskapsplaner for likviditet, kapitaldekning og for bankdriften generelt. Dette for å være forberedt på situasjoner som kan oppstå som følge av risikoen knyttet til bankdrift.

4.2.7 Kapitalstyring

Kapitalstyringsprosessen i SpareBank 1 Gudbrandsdal skal sikre:

- At banken vurderer ansvarlig kapital i forhold til vedtatt risikoprofil og kapitaldekningsmål.
- En strategi for opprettelse av forsvarlig kapitaldekning.
- En forsvarlig likviditetsstrategi som sikrer konkurransedyktig vilkår og langsiktig innlån fra kapitalmarkedene.
- At ledelsen og styret er orientert om status og forventet utvikling i risikoprofilen til banken.
- At ledelsen og styret er kjent med hvordan ulike hendelser kan påvirke resultat, kapitaldekning og likviditetssituasjonen til banken.

På grunnlag av det strategiske målbilde utarbeides en analyse av kapitalbehov for de påfølgende 3 år for å sikre langsiktig målrettet kapitalstyring. Analysen tar hensyn til framskrivning av bankens finansielle utvikling for de neste tre årene. I den finansielle framskrivningen tas det utgangspunkt i forventet utvikling i perioden. Det gjennomføres minimum årlig scenarioanalyser som beregner hvordan en situasjon med alvorlig økonomisk tilbakeslag påvirker bankens finansielle utvikling og soliditet.

Med grunnlag i framskrivningene av det samlede kapitalbehovet gjør ledelsen og styret en samlet vurdering av om kapitalbehovet er tilstrekkelig tilpasset bankens nåværende og fremtidige risikoprofil og strategisk målbilde. Størrelsen på kapitalen i SpareBank 1 Gudbrandsdal styres av interne vurderinger, krav nedfelt i kapitalkravforskriften og måltall satt av styret i banken.

4.2.8 Pilar I – krav til kapital

Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Alle ledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde. De skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret eller administrerende banksjef. Ved brudd på rammer har ansvarlig leder ansvar for å rapportere og sette tiltak.

Bankens risikorapportering har som formål å sikre at alle organisasjonsnivåer har tilgang på tilstrekkelig og pålitelig risikorapportering. Den overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjon og styret.

Rapport	Mottaker / Beslutnings-taker		Frekvens				Kommentar
	Styret	Adm. banksjef	Årlig	Kvartal	Måned	Uke	
ICAAP	O	O	O				Vurdering av faktisk kapitalbehov opp mot regulatoriske krav
Risiko	O	O		O			Status og utvikling i forhold til måltall og rammer. Analyse av utviklingstrekk og kapitaldekning
Regnskap	O	O			O		Utvikling i resultat og balanse og viktige nøkkeltall
Vurdering av utlån	O	O		O			Gjennomgang av store, og for øvrig risikoutsatte engasjement
Boliglån	O	O		O			Overholdelse av Finanstilsynets retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for lån til boligformål
Likviditet	O	O		O			Utvikling og nøkkeltall knyttet til likviditet og funding

4.2.9 Oppfølging

SpareBank 1 Gudbrandsdal er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover, forskrifter og retningslinjer. Controller skal bistå slik at det opprettes effektive systemer og prosesser for å følge opp etterlevelsen av gjeldende regelverk, videre skal funksjonen fange opp endringer i lover og forskrifter, og formidle slik informasjon til aktuelle interne mottagere.

4.3 Risikoprofil

Strategien til SpareBank 1 Gudbrandsdal angir at banken skal ha et moderat risikonivå. Med et moderat risikonivå menes at en enkelt hendelse ikke skal kunne true bankens finansielle stabilitet. Det er i overordnet strategidokument definert målsettinger knyttet til nøkkeltall, måltall og rammer for banken som definerer risikoprofilen. Risikoprofilen følges opp gjennom periodiske rapporteringer av måloppnåelse til ledelsen og styret.

5. RISIKOOMRÅDER

Med risiko skal forstås alle forhold som kan hindre banken i å nå sine mål nedfelt i overordnet strategi.

Risiko	Definisjon
<i>Kredittrisiko</i>	Risiko for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
<i>Markedsrisiko</i>	Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.
<i>Likviditetsrisiko</i>	Risiko for at banken ikke klarer å finansiere økninger i eiendelene og innfri sine forpliktelser etter hvert som finansieringsbehovet øker.
<i>Operasjonell risiko</i>	Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko eller omdømmerisiko.
<i>Forretningsmessig risiko</i>	Risiko for uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- og eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeatferd.
<i>Eierisiko</i>	Risiko for tap i datterselskaper og tilknyttede selskaper knyttet til den risiko som det enkelte selskap påtar seg i sin drift, så vel som risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene.
<i>Omdømmerisiko</i>	Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter og myndigheter.
<i>Strategisk risiko</i>	Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.
<i>Etterlevelsesrisiko (Compliance)</i>	Risiko for at banken pådrar seg offentlige sanksjoner/ bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover/ forskrifter, standarder eller interne retningslinjer.
<i>Risiko knyttet til fremtidige pensjonsforpliktelser</i>	Risiko for fremtidig pensjonsforpliktelse defineres som risikoen for økte pensjonsforpliktelser eller risiko for verdifall på aktiva i pensjonsordningen gjennom endringer i levetids-forventninger, lønnsvekst, G-regulering, pensjonsregulering, og renterisiko knyttet til diskonteringsrenten. Endringer kan øke forpliktelsen vesentlig og dermed virke negativt på kapitaldekning.
<i>Systemrisiko</i>	Risiko for en ustabil finansiell situasjon blir så omfattende at det fører til en systemsvekkelse hvor økonomisk vekst og velferd blir alvorlig skadelidende.

De viktigste risikoområdene er beskrevet i de etterfølgende avsnittene.

5.1 Kredittrisiko

Risiko for tap som følge av kundens eller andre motparters manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser. Konsentrasjonsrisiko for kreditt defineres som risiko for tap som følge av tap

knyttet til store enkeltengasjement, enkeltbransjer og geografiske områder. Kredittrisikoen er den største risikoen i SpareBank 1 Gudbrandsdal.

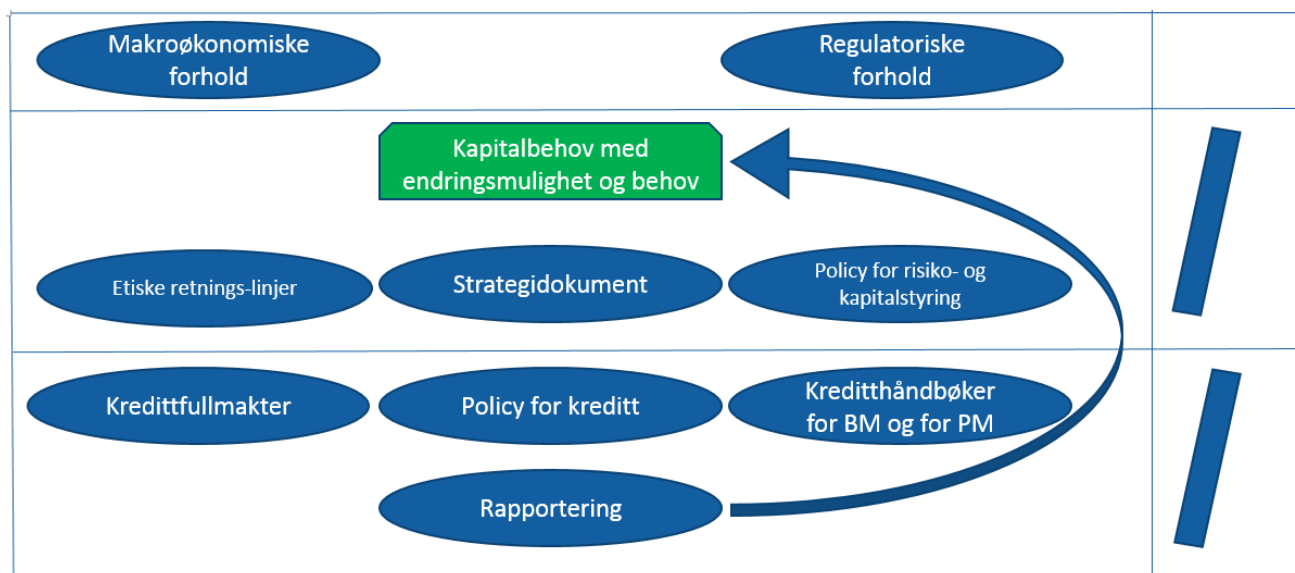
5.1.1 Styring og kontroll

Kredittrisikoen styres gjennom bankens overordnede strategi, kredittpolicy, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner.

Med bakgrunn i overordnet strategi defineres kredittpolicy, mål og rammer for eksponering knyttet til porteføljer, bransjer, geografiske områder og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for å vurdere risikoprofilen. Overordnet strategi trekker i tillegg opp retningslinjer og rammer for konsentrasjonsrisiko.

Controller foretar uavhengig risikooppfølging og rapportering knyttet til den samlede risikoeksponeringen til ledelsen og styret.

Kredittvurderingsprosess

SpareBank 1 Gudbrandsdal benytter beslutningsstøttesystemer i kredittgivingen. Basert på en rekke faste opplysninger saksbehandler innhenter, scores kundene. Scorekort for personmarkedet og bedriftsmarkedet benyttes for kvantifisering av misligholdssannsynlighet og det gjennomføres klassifisering av den enkelte kunde og av porteføljen.

Tilbakebetalingsevne og sikkerhetsstillelse er avgjørende for score og kredittgiving. Lånebeløp, tilbakebetalingsevne og sikkerhet avgjør fullmaktsnivå for beslutning. SpareBank 1 Gudbrandsdal har flere fullmaktsnivå som avgrenses av risikoklasse, lånebeløp og bransje. Kreditthåndbøkene for både personmarkedet og bedriftsmarkedet revideres minimum årlig.

Sentralt i bankens kredittvurderingsprosess står risikoklassifiseringssystemet. Dette systemet er basert på risikomodeller som tar utgangspunkt i statistiske beregninger og er under kontinuerlig videreutvikling og testing.

Bevilgning

Bevilgningsreglementet som er godkjent av styret, gir administrerende banksjef kredittfullmakt. Administrerende banksjef delegerer igjen fullmakt videre til de ulike beslutningsnivåene i

organisasjonen etter enkeltengasjementets størrelse og risiko. Alle fullmakter i SpareBank 1 Gudbrandsdal er personlige.

5.1.2 Modellbeskrivelse

SpareBank 1 Gudbrandsdals eksponering for kredittrisiko følges opp ved hjelp av bankens porteføljestyringssystem. Den risikomessige utviklingen i porteføljen følges opp regelmessig, med særlig vekt på utviklingen i risikoklassifisering (migrering), forventet tap og økonomisk kapital. Kredittrisikoen er kapitalbehovsvurdert med utgangspunkt i SpareBank 1-alliansens modell for beregning av misligholdssannsynlighet (PD), forventet tap (EL), tap gitt mislighold (LGD) og uventet tap (UL).

Risikomodellene som ligger til grunn for risikostyringssystemene, tar utgangspunkt i statistiske beregninger, og er under kontinuerlig videreutvikling og testing. Modellene baserer seg på tre komponenter:

Sannsynlighet for mislighold – PD (probability of default)

Kundene blir klassifisert i misligholdsklasse ut fra sannsynligheten for at kunden skal misligholde sine forpliktelser i løpet av en 12 måneders periode. Kapitalkravforskriften § 10-1 definerer et engasjement som misligholdt dersom et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet ikke er uvesentlig. SpareBank 1 Gudbrandsdal bruker beløpsgrense på 1.000 kroner som ”ikke uvesentlig”, i tråd med kapitalkrav og tapsforskriften.

Sannsynligheten for mislighold beregnes på grunnlag av historiske dataserier for finansielle nøkkeltall, samt ikke finansielle kriterier som adferd og alder. For å gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet benyttes det ni misligholdsklasser (A – I). I tillegg har banken to misligholdsklasser (J og K) for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement, se tabell under avsnittet om klassifisering. Grensene for de ulike klassene vises i tabell senere i dokumentet.

For bedriftsmarkedet benyttes de samme finansielle nøkkeltallene for alle kunder, men her vektet nøkkeltallene ulikt for forskjellige bransjer. Modellen for personmarkedet bruker andre nøkkeltall enn de som brukes for bedriftsmarkedet. Personmarkedsmodellen benytter fire ulike vektninger av nøkkeltallene overfor kundene.

Forventet eksponering ved mislighold – EAD (exposure at default):

EAD er en beregnet størrelse av forventet eksponering hvis en kunde går i mislighold. Beregningen tar utgangspunkt i kundens samlede eksponering, inkludert innvilgede men ikke trukne rammer og garantier.

Tapsgrad ved mislighold – LGD (loss given default):

LGD er en vurdering av hvor mye banken potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Realisasjonsverdier knyttet til stille sikkerheter for kundens engasjementer fastsettes med bakgrunn i erfaringstall over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer antatt salgsverdi i en nedgangskonjunktur.

Sikkerheter

Alle engasjement blir tildelt en sikkerhetsklasse i porteføljesystemet. Sikkerhetsklassen tildeles med utgangspunkt i størrelsen på sikkerhetsgraden, se klassifiseringstabell nedenfor. Banken har egne retningslinjer for verdivurdering av sikkerhetene. Bevilgning av kreditter skal skje mot tilfredsstillende sikkerheter. I forbindelse med kvartalsvis engasjementsgjennomgang gjennomføres ny sikkerhetsvurdering. Depot kontrollerer kontinuerlig at banken har rettsvern for etablerte sikkerheter.

Hovedtypene av sikkerheter som SpareBank 1 Gudbrandsdal benytter:

	Bedriftsmarked	Personmarked
Fast eiendom	O	O
Motorvogner	O	O
Verdipapir	O	O
Kausjoner	O	O
Driftstilbehør	O	
Anleggsmidler	O	
Varelager	O	
Landbruksløsøre	O	
Kundefordringer	O	
Innskudd	O	

Klassifisering

Alle engasjementer tildeles en risikoklasse basert på sannsynligheten for mislighold (PD) og en sikkerhetsklasse ut fra hvor mye banken forventer å tape dersom kunden ikke innfrir sine forpliktelser (LGD).

Grensene for de ulike klassene er gjengitt under:

Risiko-klasse	Sannsynlighet for mislighold (PD)		Sikkerhets-klasse	Tapsgrad ved mislighold (LGD)		Sikkerhets-grad
	Nedre grense	Øvre grense		Nedre grense	Øvre grense	
A		0,10 %	1		0,08 %	Over 120 %
B	0,10 %	0,25 %	2		0,08 %	100% - 120 %
C	0,25 %	0,50 %	3	0,08 %	13,62 %	80 % - 100 %
D	0,50 %	0,75 %	4	13,62 %	27,23 %	60 % - 80 %
E	0,75 %	1,25 %	5	27,23 %	40,85 %	40 % - 60 %
F	1,25 %	2,50 %	6	40,85 %	54,46 %	20 % - 40 %
G	2,50 %	5,00 %	7	54,46 %	68,08 %	Inntil 20 %
H	5,00 %	10,00 %				
I	10,00 %	99,99 %				
J	99,99 %	100,00 %				
K	100,00 %	100,00 %				

Basert på økonomisk risikoklasse og sikkerhetsgrad blir hvert engasjement tildelt en risikogruppe. I porteføljesystemet er det fem risikogrupper: Svært lav, lav, middels, høy og svært høy risiko, samt en gruppe for misligholdte og nedskrevne engasjementer.

Validering

SpareBank 1 Gudbrandsdal validerer risikoklassifiseringsmodellen gjennom verktøy som Kompetansesenter for kreditt i SpareBank 1 -alliansen har utviklet for kvantitativ validering. Kredittmodellen har over tid og ved siste gjennomgang vist god rangeringsevne, det vil si at misligholdte engasjement i risikoklasse J og K kommer fra de svakeste risikoklassene ett år tidligere.

Risikoprising

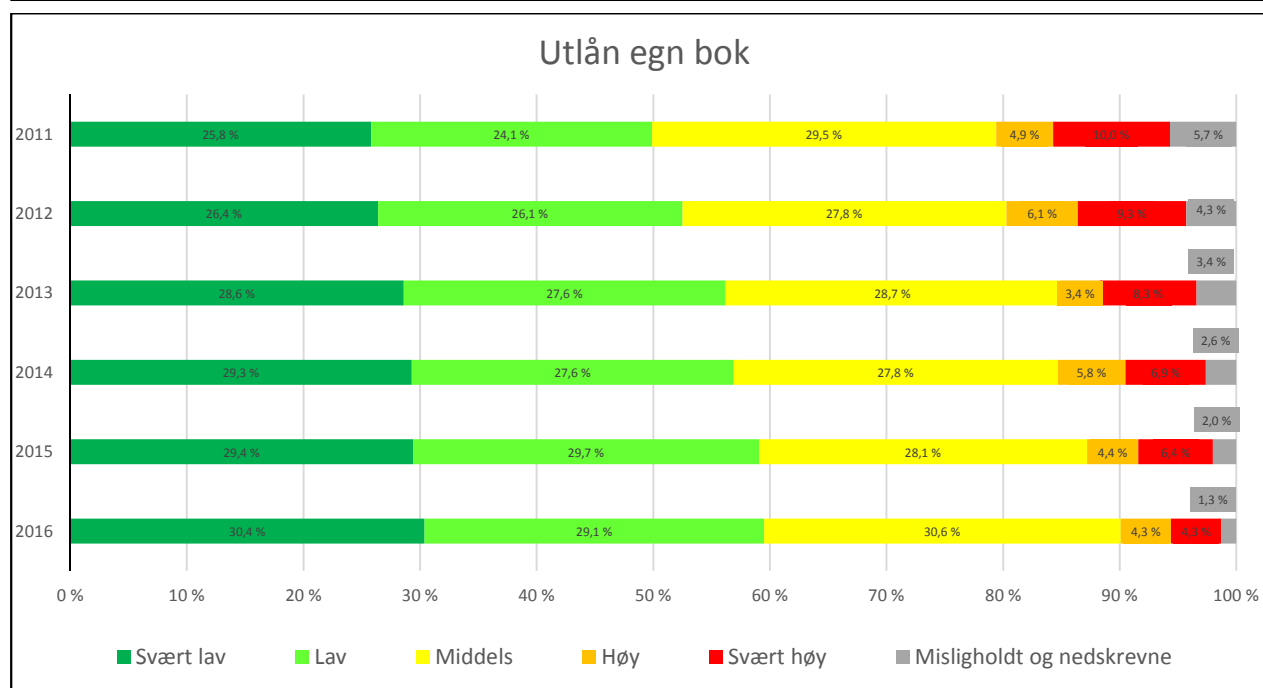
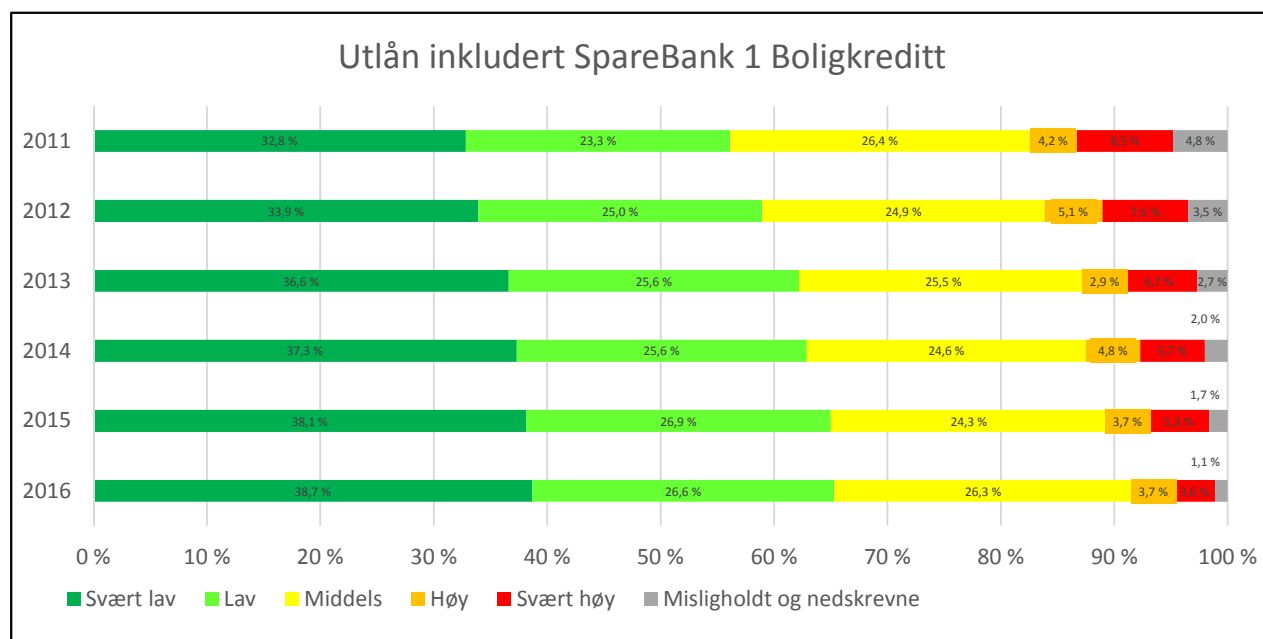
SpareBank 1 Gudbrandsdal tilstreber prising på enkeltengasjementer ut fra risikoen i det enkelte engasjement. Ved endelig prising inngår også flere andre vurderinger.

Kapitalkravberegning

Ved beregning av kapitalkravet brukes standardvekter i tråd med kapitalkravforskriften. Beregnet kapitalkrav for kredittrisiko er omtalt senere.

5.1.3 Porteføljeinformasjon

Porteføljeoversikten viser sammensetningen og utviklingen i utlånsporteføljen (inkludert ubenyttede rammer) målt med bankens interne risikoklassifiseringssystem.

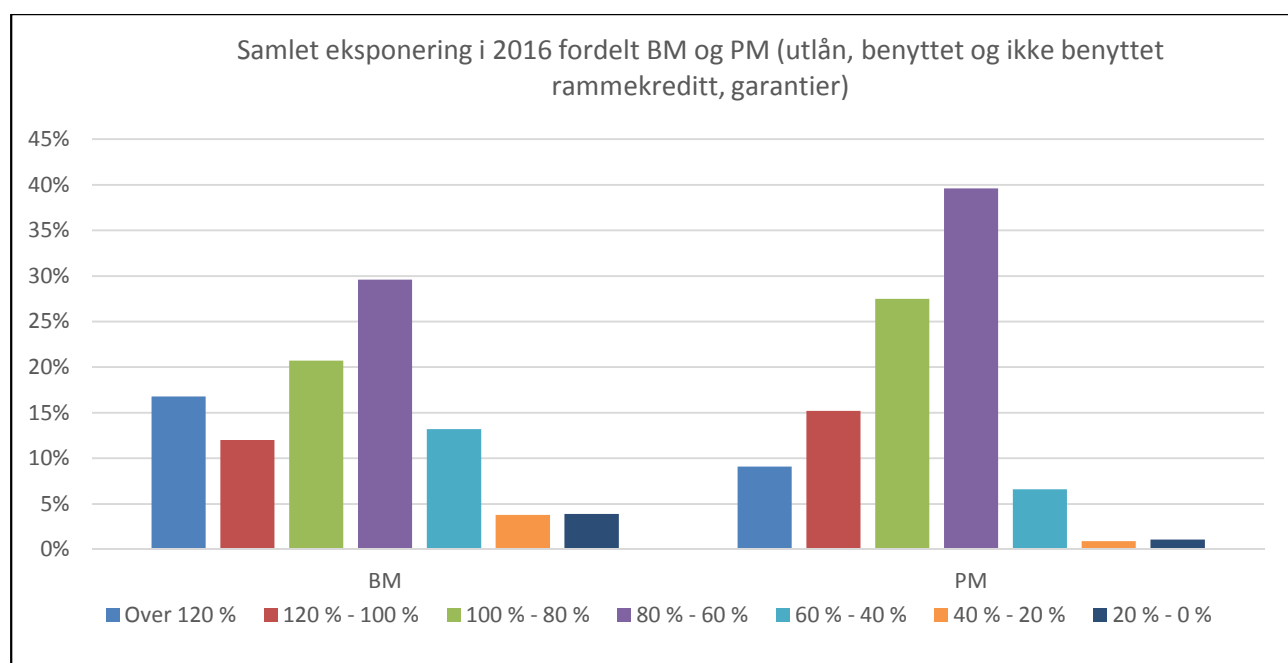
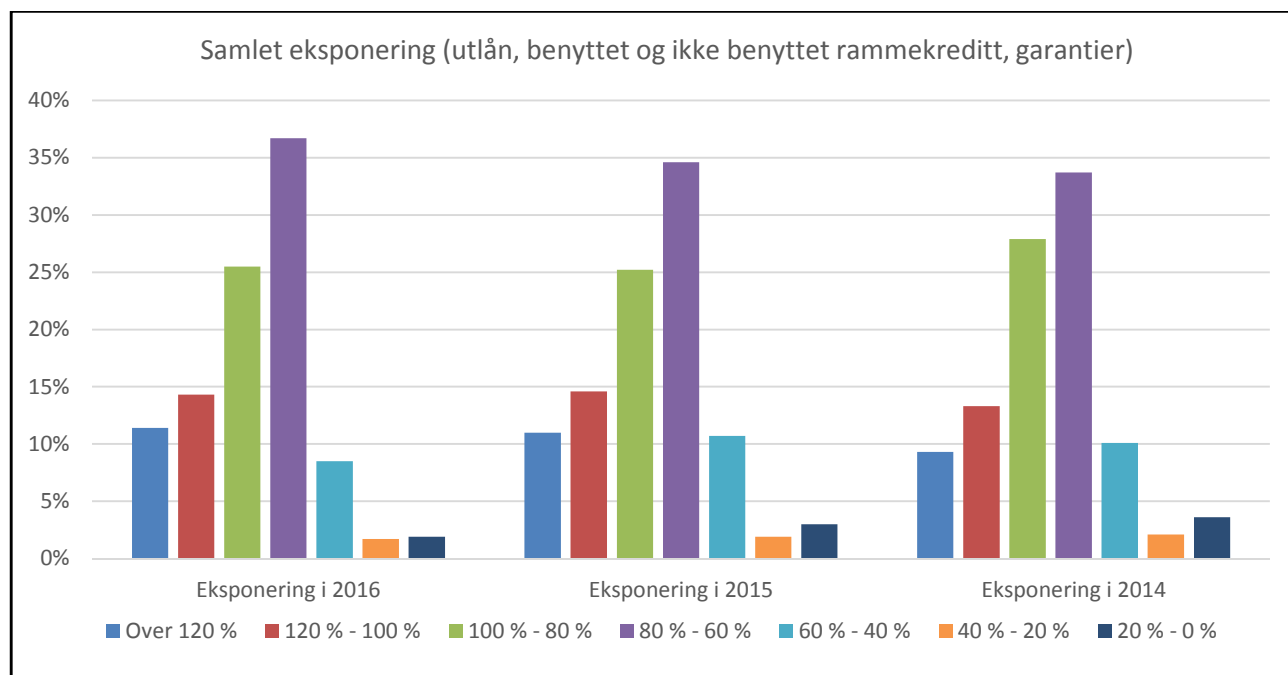

I 2016 var 91,6 % av volumet, inkludert Boligkreditt, utlån i risikogruppe middels, lav eller svært lav risiko, mot 89,3 % i 2015. Banken har fortsatt hatt en bedret migrasjon i andelen svært lave risikoklasser fra 2015 til

2016, og økningen skyldes hovedsakelig netto tilgang i lave risikoklasser. Banken har kontinuerlig forbedring i fokus og dette merkes i utviklingen. Kredittpolicyer og rutiner rundt kredittgivning revideres minimum årlig.

SpareBank 1 Gudbrandsdal har eierandeler i SpareBank 1 Bolig- og Næringskreditt, og banken selger lån til førstnevnte som en del av bankens fundingstrategi.

5.1.4 Sikkerhet

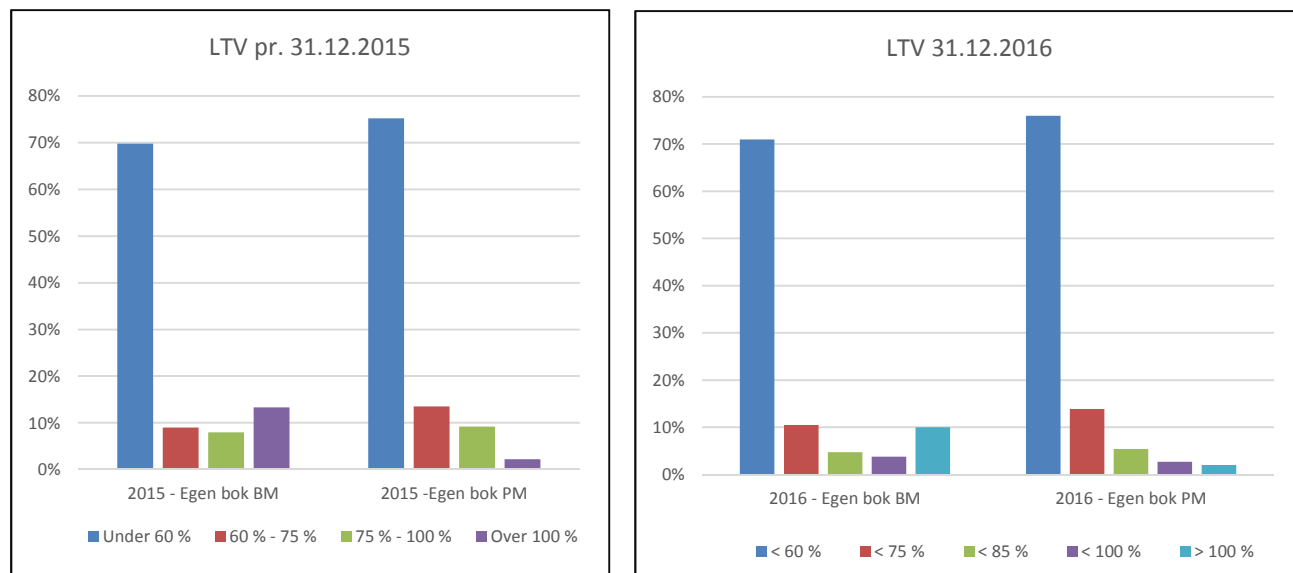

Sikkerhetsverdier for boligeiendommer oppdateres månedlig basert på omsetningsverdier som beregnes av Eiendomsverdi. Dette gjøres også for enkelte sikkerhetstyper for BM basert på offisielt tilgjengelige tall.

Når sikkerheter verdsettes i våre modeller reduseres markedsverdiene med reduksjonsfaktorer ut fra type sikkerhet. Vurderingene får på denne måten et risikofradrag som hensyntar en lavkonjunktur.

Basert på at reduksjonsverdiene er relativt store vurderes bankens utlånsportefølje som tilfredsstillende dekket.

5.1.5 Belåningsgrad (LTV)

En høy andel av lån til kunder har lav belåningsgrad, som figuren viser. 86,7 % av lånene i bedriftsmarkedet og 97,8 % av lånene i personmarkedet er sikret med pant i fast eiendom innenfor 100 % belåningsgrad.

Banken behandler kvartalsvis rapporter i samsvar med Boliglånsforskriften. Bankens kreditthåndbok gir klare føringer for behandling av denne type saker.

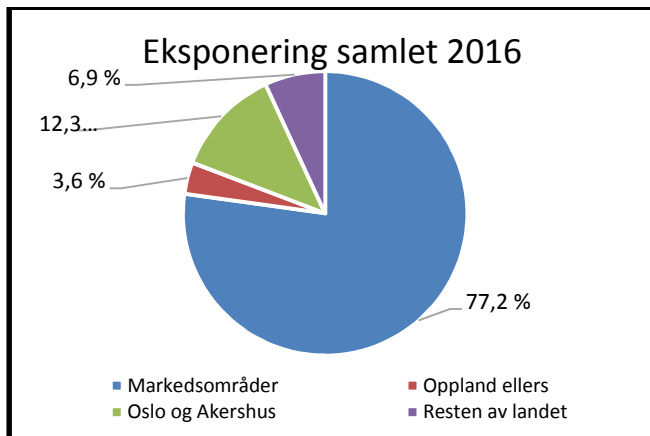
5.1.6 Konsentrasjonsrisiko

Defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon om: store enkeltkunder, enkelte bransjer, geografiske områder, sikkerheter med samme risikoegenskaper og motparter i interbankoperasjoner eller handel med finansielle derivater.

Geografi

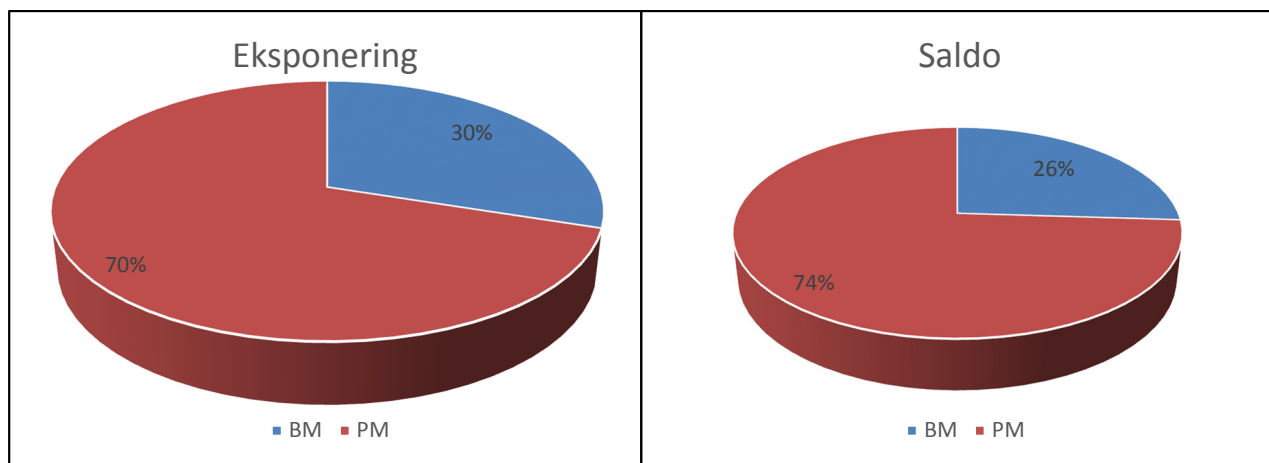
Geografiske områder 2016	Eksposering	% andel	Brutto utlån	Mislighold over 30 dager og kr. 1.000	Individuelle avsetninger
Kjernemarkedet	6,402.234	76,3 %	5.764.732	69.612	14.929
Oppland ellers	297.467	3,7 %	278.107	8.669	3.595
Oslo og Akershus	1.024.507	12,9 %	974.004	2.927	0
Landet for øvrig	573.959	7,2 %	540.954	5.381	827
Sum	8.298.268	100,0 %	7.557.215	86.509	19.351

Geografiske områder 2015	Eksposering	% andel	Brutto utlån	Mislighold over 30 dager og kr. 1.000	Individuelle avsetninger
Kjernemarkedet	5.588.799	78,1 %	5.057.471	91.194	21.005
Oppland ellers	247.240	3,5 %	240.671	11.567	5.312
Oslo og Akershus	804.175	11,2 %	779.625	5.553	1.511
Landet for øvrig	519.986	7,3 %	515.833	9.048	572
Sum	7.160.200	100,0 %	6.593.600	120.362	28.400

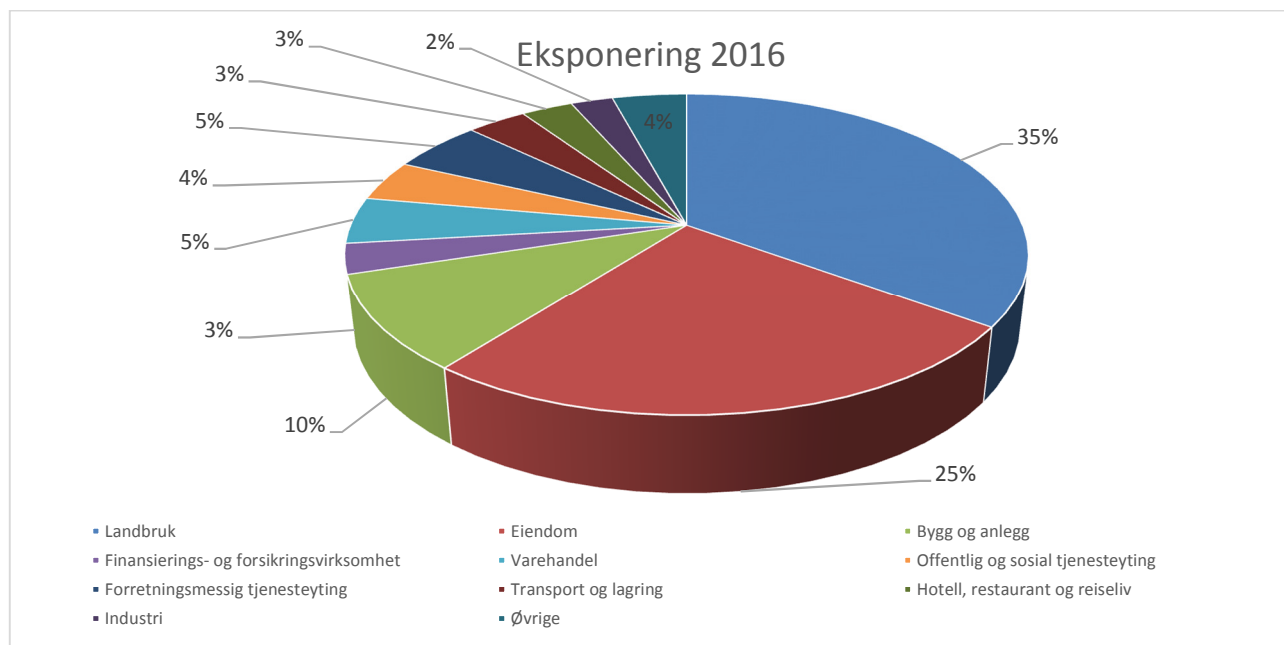
Bransje

SpareBank 1 Gudbrandsdal har vedtatt en ramme for hvor stor andel av totalporteføljen som kan eksponeres mot bedriftsmarkedet. Fordeling av henholdsvis eksponering og saldo viser:

Bransjefordeling 2016	Eksponering	Brutto utlån	Mislighold over 30 dager og kr. 1.000	Individuelle avsetninger
Personmarked	5.845.254	5.562.556	20.559	1.692
Landbruk	792.486	698.709	2.584	2.267
Eiendom	609.283	508.635	38.912	8.804
Bygg og anlegg	329.525	191.835	1.928	420
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	60.995	60.438	0	0
Varehandel	138.479	81.714	2.848	99
Offentlig og sosial tjenesteyting	89.938	81.714	1.938	600
Forretningsmessig tjenesteyting	122.614	103.307	151	0
Transport og lagring	83.987	67.417	5.627	0
Hotell, restaurant og reiseliv	63.202	58.219	3.442	0
Industri	65.871	47.369	8.600	5.470
Øvrige	96.635	83.806	0	0
Sum	8.298.268	7.557.215	86.590	19.351

Bransjefordeling 2015	Eksposering	Brutto utlån	Mislighold over 30 dager og kr. 1.000	Individuelle avsetninger
Personmarked	4.928.912	4.688.805	18.372	2.341
Landbruk	771.504	664.595	11.759	1.420
Eiendom	488.258	443.448	54.819	15.917
Bygg og anlegg	281.427	139.202	2.037	0
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	167.923	77.962	0	0
Varehandel	115.934	59.551	3.600	0
Offentlig og sosial tjenesteyting	112.714	99.707	1.656	0
Forretningsmessig tjenesteyting	94.215	82.658	150	0
Transport og lagring	83.972	64.726	45	0
Hotell, restaurant og reiseliv	79.265	71.903	15.627	2.934
Industri	67.849	51.761	10.270	5.210
Øvrige	88.166	64.680	28	528
Sum	7.280.139	6.508.996	118.363	28.400

Bedriftmarkedsporteføljen vurderes å være representativt for næringslivet i området banken opererer innenfor, med vekt på landbruk, bygg / anlegg og reiseliv og etter hvert en økende trend for leilighetsutbygginger i tettstedene i markedsområdet.

Det rapporteres kvartalsvis til styret og adm. banksjef knyttet til etterlevelse av rammene.

SpareBank 1 Gudbrandsdal beregner kapitalbehov basert på konsentrasjonsrisikoen i bransjer ettersom en antar at en portefølje med sterke konsentrasjoner i en bransje, kan være mer utsatt for tap enn en fulldiversifisert portefølje. Kapitalbehovet beregnes som et påslag ut fra hvor spredt totalt EAD og UL er på ulike bransjer.

Store engasjement

Et engasjement er definert som stort når samlet engasjement innenfor en debitorgruppe utgjør 10 % eller mer av bankens ansvarlige kapital. Banken har etablert rammer for antall store engasjement, samt tillat andel eksposering i ulike bransjer.

Ved utgangen av året hadde SpareBank 1 Gudbrandsdal ingen engasjement som hver for seg oversteg rapporteringsgrensen til Finanstilsynet.

Ved beregning av økonomisk kapital i Pilar II tilknyttet konsentrasjonsrisiko for store engasjement, benyttes beregning av "Granularity Adjustment" (GA)". Engasjement som er store sammenlignet med resten av porteføljen, får et forhøyet kapitalpåslag (GA). Konsentrasjonsrisikoen til porteføljen beregnes da som summen av hvert enkelt kapitalpåslag (GA) for alle engasjement.

5.1.7 Verdiendringer, mislighold – utvikling i risikoklasser og nedskrivninger

Utlån vurderes til virkelig verdi med tillegg av eventuelle direkte transaksjonsutgifter ved første gangs måling. Utlån måles etter etableringstidspunktet til amortisert kost ved anvendelse av effektiv rente-metode.

Individuelle nedskrivninger

Nedskrivninger for tap skal foretas når det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall. Som objektive bevis regnes blant annet vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd. Nedskrivningen beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med effektiv rente. Det foretas ikke nedskrivning basert på forventninger om tap. Hendelsene som resulterer i en nedskrivning skal være inntrådt på balansedagen.

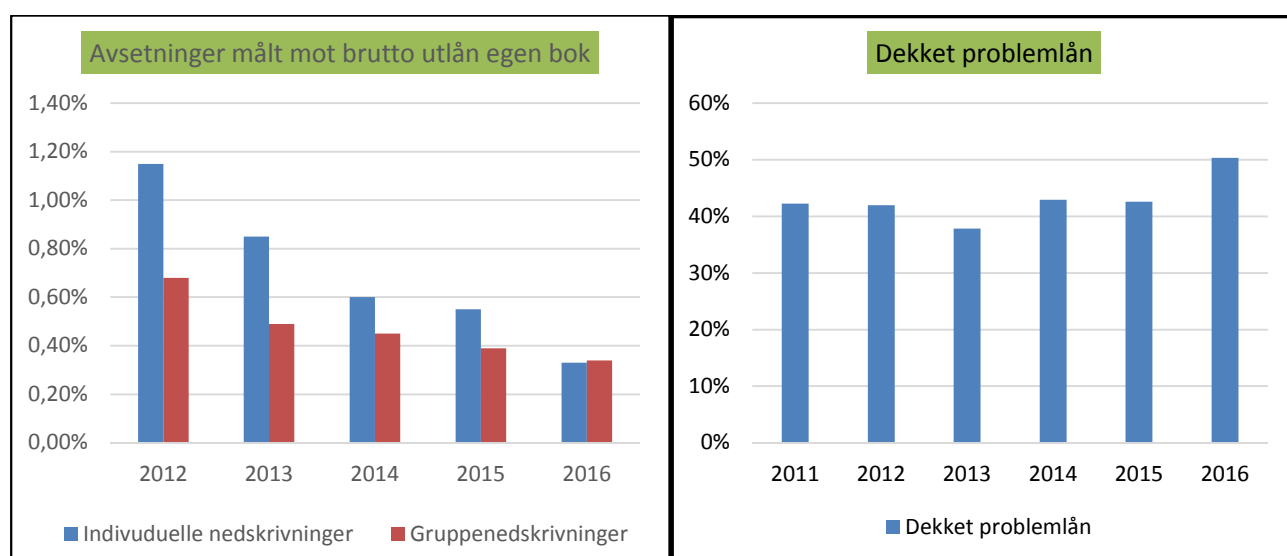
Individuell nedskrivning foretas på enkeltengasjementer med bakgrunn i tapshendelse som gir estimerte reduksjoner i utlånets fremtidige kontantstrømmer.

Gruppenedskrivninger

Gruppenedskrivninger foretas med tilsvarende bakgrunn, men hvor tapshendelsene ikke kan identifiseres på enkeltengasjementer. Analyseverktøy og statistisk metode med utgangspunkt i tapserfaring legges til grunn for beregningene.

Samlede nedskrivninger

Det vises for øvrig til note 2 i regnskapet for 2016, hvor prinsipper for regnskapsavleggelsen er beskrevet.

5.1.8 Beregning av kapitalbehov

Bankens eiendeler risikovektes etter standardmetoden. Risikovektene fremgår av kapitalkravforskriften. For SpareBank 1 Gudbrandsdal pr. 31.12.2016 er totale engasjement og risikoveide eiendeler som følger:

Alle tall i hele 100 kr	Risikoveid eksponering	Eksponeirng balanse	Eksponeirng utenom balanse	% vis andel
<i>Kolonne</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D = A / (B+C)</i>
Stater og sentralbanker	-	51.895	-	0 %
Lokale og regionale myndigheter	30	-	300	10 %
Institusjoner	104.720	523.602	-	20 %
Foretak	819.329	762.183	219.418	83 %
Massemarkedengasjement	329.316	423.262	61.106	68 %
Eiendom	1.915.332	4.723.834	330.441	38 %
Forfalte engasjement	59.655	48.077	246	123 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	15.448	154.484	-	10 %
Andeler i verdipapirfond	5.473	53.727	-	10 %
Øvrige engasjement	125.147	138.183	-	91 %
Sum fra kapitaldekningsoppgave	3.374.450	6.879.247	611.511	45 %
Eiendeler i flg. balansen		7.047.642		
Investeringer som avregnes mot ansvarlig kapital, eller som konsekvens av overgangsordning		168.395		

Banken har ikke kreditter som pliktes fradratt i ansvarlig kapital.

I kategorien bolig blir engasjementer med sikkerhetsdekning innenfor 80 % av forsvarlig verdigrunnlag vektet med 35 %. Metoden gjør at et engasjement kan få kapitalvektning i flere kategorier med sikkerhetsdekning i bolig. Engasjement med sikkerhetsdekning innenfor 80 % av verdigrunnlaget utgjør den største enkeltvekten i bankens beregning av risikoveide eiendeler for beregning av kapitalkravet etter kapitalkravforskriften.

Ut over dette beregnes det kapital for konsentrasjoner som følge av eksponering i bransjer, størrelse på engasjement og geografisk eksponering samt kapital for stress banken kan utsettes for i forbindelse med makroøkonomiske endringer.

5.1.9 Økonomisk kapital

Økonomisk kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har banken fastsatt at den økonomiske kapitalen i utgangspunktet skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap i løpet av en ett års horisont.

Den økonomiske kapitalen skal dekke 99,9 % av mulige uventede tap. Kapitalbehovet beregnes først med utgangspunkt i beregnet uventet tap, deretter tillegges det ytterligere kapital for konsentrasjonsrisiko og SpareBank 1 Gudbrandsdal risiko for en alvorlig økonomisk nedgangskonjunktur. Kapitalbehovet for en alvorlig økonomisk nedgangskonjunktur gjennomføres med utgangspunkt i en stresstest som fasiliteres av Kompetansesenter for kredittmodeller i Alliansen. Stressscenarioet bygger på en tenkt negativ utvikling i norsk økonomi for årene 2016-2019. Forutsetningene i stresstesten er lik forutsetningene brukt i Norges Bank – Pengepolitisk rapport 3/16.

5.2 Markedsrisiko og motpartsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirkurser. Risikoen for endringer i verdipapirpriser som skyldes endringer i generelle kredittpriser, blir også regnet som markedsrisiko.

Motpartsrisiko (finans) er kredittrisiko banken har som følge av at en låntager eller annen motpart ikke vil eller kan oppfylle sine samlede forpliktelser. Eksponeringen oppstår gjennom investeringer i bankens obligasjonsportefølje. Bankens beholdning av obligasjoner og sertifikater er først og fremst en likviditetsportefølje som skal dekke bankens krav til likviditet.

5.2.1 Styring og kontroll

Markedsrisikoen SpareBank 1 Gudbrandsdal er eksponert mot, styres av strategi for markedsrisiko og strategi for motpartsrisiko finans som behandles av styret hvert år. I strategien for markedsrisiko er det definert egne rammer for risikoeksponeringen innenfor aksjerisiko, renterisiko, spreadrisiko i obligasjonsporteføljen og valutarisiko. I strategi for motpartsrisiko er det definert rammer for investeringsporteføljen.

Figuren viser hvordan våre retningslinjer setter rammer for de ulike formene for markedsrisiko. Bankens ramme for markedsrisiko består av rammer for risiko knyttet til aksjer, til renter og til kredittspreader. I tillegg er det i retningslinjene lagt rammer motpartsrisiko som regulerer størrelsen på investeringsporteføljen og hvor store deler av den som kan investeres i de ulike gruppene av verdipapirer som er gjengitt i figuren.

Økonomiavdelingen har ansvar for forvaltning av bankens investeringsporteføljer i omløpsaksjer, sertifikater og obligasjoner. Controller følger opp at rammene vedtatt av styret overholdes. Controller rapporterer på markedsrisiko til styret hvert kvartal. Vesentlig tap rapporteres når de oppstår.

I tillegg til å sette rammer for hvor mye av investeringsporteføljen som skal kunne investeres innenfor ulike grupper av verdipapirer, setter strategien rammer for størrelsen på engasjementer, krav til deponerbarhet i Norges Bank, rammer for ulike løpetidsbånd samt relative størrelser på ulike grupper av motparter for rentebærende papirer.

5.2.2 Renterisiko

Renterisiko defineres som en reduksjon i egenkapitalen som følge av at en renteendring gir ulike utslag i ulike deler av balansen, og risikoen for at løpende lønnsomhet påvirkes negativt. Renteendringer kan både føre til endringer i kortsiktig inntjening og mer langsiktig i form av at nåverdien av bankens fremtidige kontantstrømmer vil endres.

Total ramme for renterisiko er gitt som en fast andel av ansvarlig kapital og tar utgangspunkt i risiko som følge av parallelle skift i rentekurven. Den totale rammen fordeles videre med egne rammer på de enkelte løpetidsbånd for å hindre at banken er sterkt eksponert for vridninger i rentekurven.

For renterisikoen beregnes kapitalbehov ut fra 2 % økning i markedsrentene. Renterisikoen for bankens er som følger:

Renterisiko basisrisiko ved 2 % endring		31.12.2016
Obligasjoner og andre verdipapir		- 1,8
Fastrente utlån til kunder		- 23,9
Øvrige utlån til kunder		- 13,7
Andre eiendeler		- 0,2
Innskudd fra kunder		12,9
Sertifikat- og obligasjonsgjeld og ansvarlig lån		3,4
Annen gjeld		0,1
Sikring ved rentebytteavtaler		21,3
Sum renterisiko		- 2,8

Renterisikokurven ved 2 % endring		31.12.2016
0 – 3 måneder		- 0,3
3 – 12 måneder		- 0,3
1 - 3 år		+ 1,2
3 - 5 år		- 2,4
Over 5 år		- 1,0
Sum renterisiko		- 2,8

5.2.3 Aksjerisiko

Aksjerisiko består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Plassering i aksjefond og kombinasjonsfond medregnes under aksjerisikovurderingen. Styret har gitt total ramme for aksjerisiko, i tillegg til at det er bestemt investeringsrammer på omløpsaksjer og anleggsaksjer.

Kapitalbehov for aksjerisikoen beregnes ved at det forutsettes et verdifall på 30 % for bankens investeringer i aksjer og fondsandeler. Beregningen gjøres i tråd med Finanstilsynets rundskriv nr. 12/2016.

SpareBank 1 Gudbrandsdal klassifiserer aksjer etter laveste verdis prinsipp, og resultatfører over ordinært resultatregnskap. Verdipapirer som kan måles pålitelig verdivurderes i samsvar med dette. Dersom det ikke finnes et aktivt marked for en finansiell eiendel (eller eiendelen er unotert), kan banken beregne virkelig verdi ved bruk av ulike verdsettelsesmetoder. Dersom eiendelen ikke lar seg måle pålitelig, vurderes kostpris som mest pålitelig tilnærming.

	31.12.2015	31.12.2015
Datter- og øvrige strategiske investeringer	170.550	160.561
Eierskapsbevis	27.837	2.000
Unoterte aksjer	2.575	2.575
Sum aksjer	199.648	165.136
Plasseringer i aksjefond	1.000	1.000
Sum investeringer	200.648	166.136

5.2.4 Spreadrisiko - obligasjonsportefølje

Spreadrisiko er risikoen for tap som følge av endring i spreadene i obligasjonsmarkedet.

Styret har gjennom strategi for markedsrisiko satt et tak på bankens spreadrisiko. Beregningen av risikoen og kapitalbehovet er basert på Finanstilsynets modul for markeds- og kredittrisiko for forsikring.

Tabellen under viser fordelingen av investeringsporteføljen pr. 31.12.2016 samt forrige år:

	31.12.2016	31.12.2015
Obligasjoner med fortrinnsrett (Coverd Bonds)	154.3	153.2
Strategiske selskaper	16.1	68.5
Øvrige finansinstitusjoner	0	5,0
Norske offentlige selskaper	0	5,0
Sum obligasjoner og ansvarlige lån	170.4	231.7
OMF fond	52.9	51.5
Sum investeringer	223.3	283.2

Banken har en "holde til forfallsportefølje" og driver ikke med trading. Porteføljen holdes som en likviditetsreserve. Porteføljen er bokført til laveste av kostpris og virkelig verdi.

5.2.5 Derivater

Tabellen under viser de motparter banken har for derivater og engasjementsbeløp. Bankens derivater er rentederivater.

Renteinstrumenter	Kontraktssum
Sikring av bankeiendeler – Rentebytteavtaler / swap	300,0

5.2.6 Valutarisiko

Valutarisiko defineres som den samlede inntjeningsmessige risiko banken har dersom valutakursene endres.

SpareBank 1 Gudbrandsdal har ikke status som valutabank og eksponeringen innen valutarisiko er begrenset til den kontantbeholdning banken til enhver tid besitter for å betjene kunders behov. Banken holder ikke kapital for valutarisiko.

5.3 Likviditetsrisiko

Risiko for at banken ikke klarer å finansiere økninger i eiendelene og innfri sine forpliktelser etter hvert som finansieringsbehovet øker.

Nivået på SpareBank 1 Gudbrandsdal sin rene kjernekapital, kjernekapital og kapitaldekning vil være av stor betydning for å tiltrekke seg funding til gode vilkår til enhver tid.

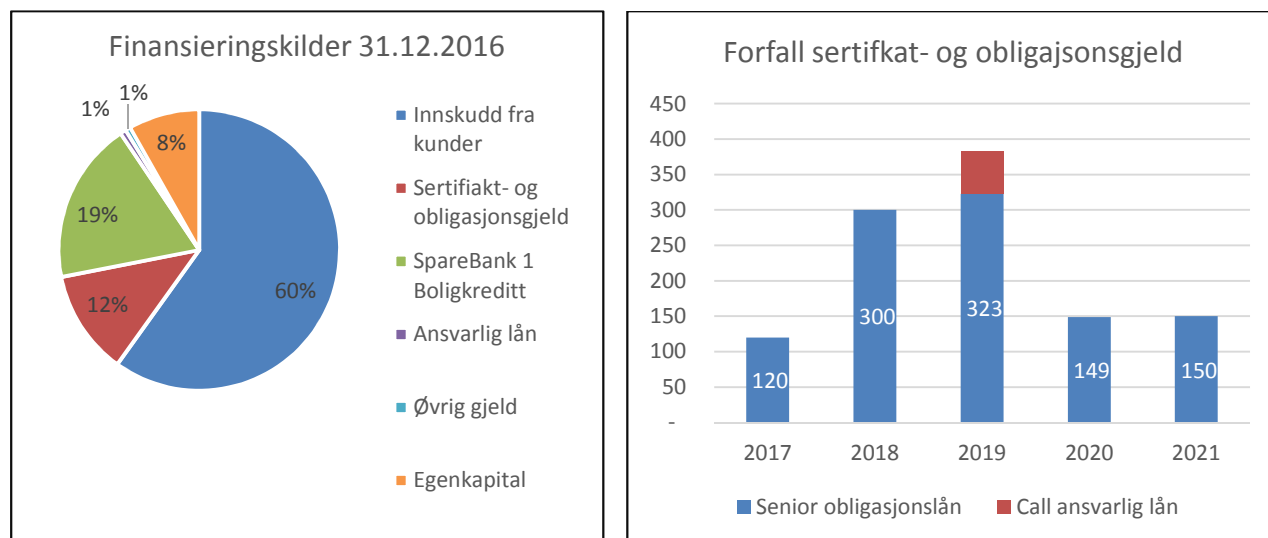
5.3.1 Styring og kontroll

Bankens likviditetsstrategi og beredskapsplan for å håndtere likviditetskriser blir gjennomgått og vurdert av bankens styre minimum årlig. Likviditetsrisikoen til banken skal i tråd med likviditetsstrategien være lav. Banken har etablert rammer og måltall som følges opp kvartalsvis med rapport til styret.

Likviditetsrisikoen er redusert gjennom spredning av løpetider og funding i flere markeder, instrumenter og kilder. Økonomiavdelingen har ansvaret for likviditetsstyringen, mens controller rapporterer utnyttelse av rammer i henhold til likviditetsstrategien.

5.3.2 Informasjon om finansieringskilder

Bankens fundingkilder vises i figuren nedenfor:

En viktig kilde er innskudd fra våre kunder som utgjør 60 % mens markedsfinansieringen utgjør i alt 31 % ved utgangen av året. Markedsfinansieringen omfatter obligasjonslån, ansvarlig lån og avlastning til SpareBank 1 Boligkreditt. Banken benytter ennå ikke SpareBank 1 Næringskreditt som finansieringskilde.

5.3.3 Innskuddsdekning

Innskuddsdekningen, målt som innskudd i prosent av brutto utlån på egen bok var 31.12.16 på 87,3 %. Beregnet inkl. avlastning til SpareBank 1 Boligkreditt utgjør innskuddsdekningen 66,6 %.

Av innskuddsporteføljen er 68,9 % dekket av Sikringsfondets garantiordning.

5.3.4 Salg til SpareBank 1 Boligkreditt

SpareBank 1 Gudbrandsdal selger utlån til SpareBank 1 Boligkreditt som en del av bankens finansieringsstrategi.

Lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS er sikret med pant i bolig innenfor 75 % av takst. Overførte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Gudbrandsdal har, utover forvaltningsrett og rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. SpareBank 1 Gudbrandsdal forestår forvaltningen av overførte utlån og mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på utlånene banken har overført og kostnadene i selskapet.

Overføringene av lån påvirker risikoprofilen til bankens utlånsportefølje. Styret har fastsatt øvre ramme for avlastning til SpareBank 1 Boligkreditt. Banken har ved utgangen av 2016 overført 1,6 milliarder kroner til SpareBank 1 Boligkreditt, tilsvarende 21,3 % av brutto utlån for personmarked inklusive boligkredittporteføljen. Banken har klargjort for beredskapsformål boliglån for salg for å dekke et eventuelt prisfall i boligmarkedet på 30 %.

Lånene som er overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS er godt sikret og har lav tapssannsynlighet. Mottatt vederlag for lån overført fra SpareBank 1 Gudbrandsdal til SpareBank 1 Boligkreditt AS tilsvarer nominell verdi på overførte utlån.

SpareBank 1 Boligkreditt AS er eid av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. SpareBank 1 Gudbrandsdal har en eierandel på 0,93 % pr. 31. desember 2016. Hensikten med kredittforetaket er å sikre bankene i alliansen stabil og langsiktig finansiering av boliglån til konkurransedyktige priser. SpareBank 1

Boligkreditt er IRB-godkjent av Finanstilsynet, og beregningsgrunnlaget fastsettes ut fra interne risikovekter. Obligasjonene til SpareBank 1 Boligkreditt AS har en rating på Aaa og AAA fra henholdsvis Moody's og Fitch. SpareBank 1 Boligkreditt AS erverver utlån med pant i boliger og utsteder obligasjoner med fortrinnsrett innenfor regelverket for dette.

SpareBank 1 Gudbrandsdal har sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Boligkreditt, inngått avtale om etablering av likviditetsfasilitet for SpareBank 1 Boligkreditt AS. Bankene har gjennom denne forpliktet seg til å kjøpe boligkreditt obligasjoner begrenset til en samlet verdi av de til enhver tid neste 12 måneders forfall i foretaket. Hver eier hefter prinsipalt for sin andel av behovet, subsidiert for det dobbelte av det som er primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører ingen vesentlig økning i risiko for banken. SpareBank 1 Boligkreditt AS holder etter sine interne retningslinjer likviditet for de neste 12 måneders forfall. Denne trekkes fra ved vurderingen av bankens ansvar. Det er dermed kun dersom foretaket ikke lenger har likviditet for de neste 12 måneders forfall at SpareBank 1 Gudbrandsdal vil rapportere noe engasjement knyttet til denne likviditetsfasiliteten.

Eierne i SpareBank 1 Boligkreditt AS har inngått aksjonæravtale. Et av forholdene som er regulert i denne avtalen er at eierbankene skal bidra til at SpareBank 1 Boligkreditt AS sin kjernekapitaldekning minst utgjør 9%. Ved vurdering av eierrisiko har banken tatt høyde for emisjon som skal gjennomføres i SpareBank 1 Boligkreditt.

5.3.5 Innlån fra obligasjonsmarkedet

Bankens innlån fra obligasjonsmarkedet og ansvarlige lån utgjorde 31.12.16 kr 1,10 mrd., som er 13 % av bankens finansieringskilder. Netto refinansieringsbehov for eksisterende sertifikat- og seniorobligasjonslån i 2017 utgjør 120 mill. kr. I tillegg kommer behovet begrunnet i øvrige balanseendringer.

Bankens refinansieringsevne under stress vurderes som god. Refinansieringsevnen er beregnet i tråd med Finanstilsynets modul for likviditet – evaluering av risikonivå.

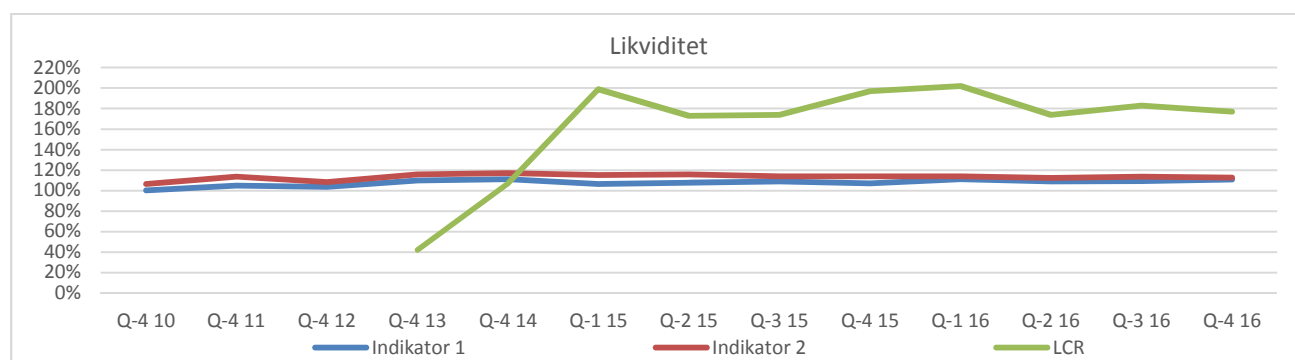
Se forfallsstruktur under pkt. 5.3.2.

5.3.6 Likviditetsutvikling

Banken har eget rammeverk for likviditetsstyringen som revideres minimum årlig. Likviditeten følges opp daglig basert på intradag saldo, og prognoser for likviditet ett år frem i tid som oppdateres løpende.

Likviditetsstrategien har mål for nivå på likviditetsindikator 1 og 2 som er vesentlige parameter i bankens likviditetsstyring og funding. Referanseindikatorerne som offentliggjøres av Finanstilsynet utgjorde pr 31.12.16:

- Likviditetsindikator 1 - 105,0 % Viser finansiering med gjenstående løpetid over 1 år i % av illikvide eiendeler
- Likviditetsindikator 2 – 110,0 % Viser finansiering med gjenstående løpetid over 1 måned i % av illikvide eiendeler

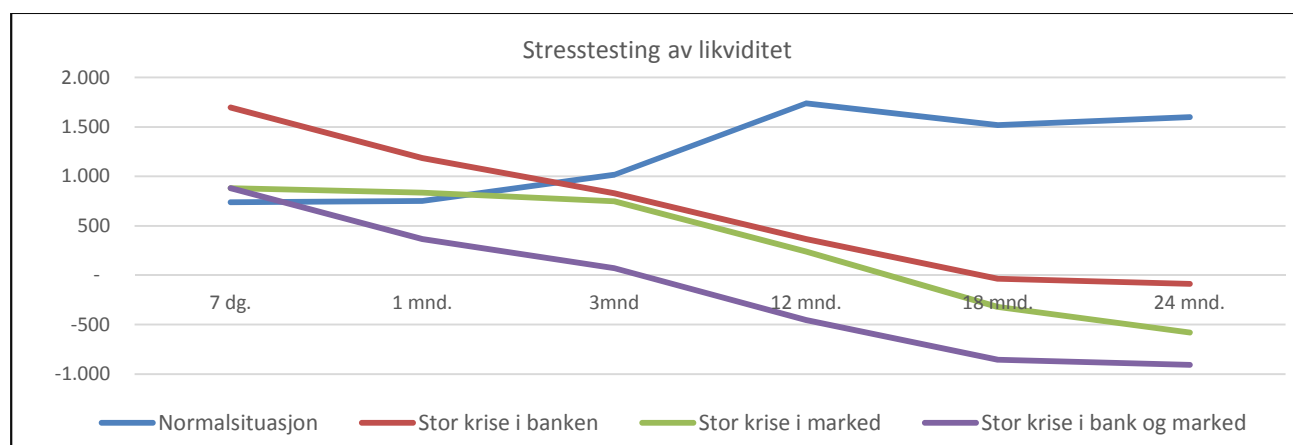
5.3.7 Stresstest av bankens likviditet

Banken gjennomfører jevnlig stresstest av likviditeten, med ulike scenarioer knyttet til sannsynlighet og konsekvens for hvordan likviditeten utvikler seg i ulike situasjoner for banken og markedet. Disse er:

- Normalsituasjon
- Middels og stort stress i banken
- Middels og stort stress i markedet
- Middels og stort stress i banken og i markedet
-

Stresstesten bygger på forutsetninger knyttet til følgende parameter:

- Uttak av innskudd hvor innskuddene vektet ulikt ut i fra hvor trygge de er
- Endring i utlåns- og innskuddsvekst
- Økning av trekk på innvilgede rammer og kreditter
- Endring i andel lån som kvalifiserer til SpareBank 1 Boligkreditt
- Endring i markedsverdi av likviditetsporteføljen

Likviditetsstrategien forutsetter at banken skal kunne opprettholde ordinær drift i 12 måneder uten tilførsel av ekstern likviditet. Som figuren viser hadde banken reserverer som under gitte stresstest-forutsetninger var store nok til å forsette normal drift i over 24 mnd. uten tilførsel av ekstern kapital. Strategien sier videre at bankens skal kunne leve i 3 mnd. i en beregnet stressituasjon ved stor krise i bank og marked. Som figuren viser har banken en marginal reserve på likviditet for dette scenariet.

Likviditetsreserven består av kontanter, innskudd i Norges Bank, deponerbar obligasjonsportefølje i Norges Bank, og lån klargjort for salg til SpareBank 1 Boligkreditt. Ved utgangen av året utgjorde likviditetsreserven 1,6 mrd.

Ved utgangen av 4. kvartal 2016 hadde banken en overskuddslikviditet i form av innskudd i Norges Bank og kortsiktige plasseringer i banker og kredittinstitusjoner tilsvarende 757 mill. kroner.

Beregning av risikojustert kapital tar utgangspunkt i risikoen for merkostnader ved bankens finansiering gjennom en alvorlig stresset situasjon.

5.4 Operasjonell risiko

Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko eller omdømmerisiko.

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som følge av:

- Menneskelig svikt og utilstrekkelige kompetanse
- Svikt i IKT- systemer

- Uklar policy, strategi eller rutiner
- Kriminalitet og interne misligheter
- Andre interne og eksterne årsaker
-

Banken skal til enhver tid ha en effektiv risikostyring og overvåke driften slik at enkelthendelser forårsaket av operasjonell risiko ikke skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad.

5.4.1 Styring og kontroll

Operasjonell risiko er en risikotype banken i størst mulig grad ønsker å ha god kontroll på. Ved oppbygging av internkontroll benyttes risiko-, konsekvens- og sannsynlighetsvurderinger for å fastsette nivå på kontrollomfanget. Operasjonell risiko styres:

- En årlig vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av forbedrings- og kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer. I tillegg har banken etablert egne prosedyrer for risikovurderinger i forbindelse med implementering av nye produkter og systemer og i de tilfeller banken ønsker å gå inn i nye forretnings- og / eller markedsområder.
- En årlig lederbekreftelse av internkontrollen der det rapporteres fra lederne i organisasjonen om status knyttet til internkontrollen innenfor den enkelte enhet. Bekreftelsen danner grunnlaget for forbedringstiltak på de ulike virksomhetsområdene.

I tillegg foretas en løpende gjennomgåelse av anbefalinger fra ekstern revisor og tilsynsmyndigheter som grunnlag for implementering av forbedringstiltak.

Banken har etablert en egen taps- og hendelsesdatabase for registrering av uønskede hendelser.

5.4.2 Trusselbilde

Operasjonell risiko oppstår i alle bankens prosesser, aktiviteter og systemer. Risikoeksponeringen vurderes som størst innenfor finansiering både i personmarkeds- og i bedriftsmarkedsavdelingen. Det er på disse områdene banken er mest eksponert, og dermed vil kvalitetsbrister innenfor disse virksomhetsområdene kunne få størst konsekvenser. De mest kritiske risikoene her er menneskelig svikt, utilstrekkelig kompetanse, interne misligheter og ekstern kriminalitet.

Uønskede hendelser eller tap som følge av driftsavbrudd eller systemfeil i bankens IKT – systemer, er også av bankens operasjonelle risikoer. Som følge av at næringen blir mer og mer avhengig av IKT, blir også SpareBank 1 Gudbrandsdal sårbar for svikt i disse systemene. Dette er knyttet til både generelle driftsproblemer og kriminelle og tilsiktede anslag mot systemene. De største eksterne truslene retter seg mot bankens nettbankløsninger, betalingskortsystemer, samt øvrige IKT – systemer med det formål å skade systemene eller avdekke forretningshemmeligheter. Det jobbes kontinuerlig i banken, i Alliansen og hos eksterne leverandører, med å sikre driftsstabile og sikre systemer. Det gjennomføres blant annet fortløpende overvåking av trusler satt opp mot egen sårbarhet og risiko og hvorvidt det er etablert rutiner som sikrer rask respons ved avdekking av uønskede hendelser.

Næringen opplever en økning i identitetsmisbruk. Dette omfatter samtlige former for misbruk av personopplysninger, identitetstyveri og falsk identitet. Identitetsmisbruk utgjør fare for økonomisk tap for finansnæringens kunder, samt for næringen i form av rene bedragerier. Banken har høyt fokus på de plikter vi har i forhold til hvitvaskingslovgivningen og har tilpasset kontroller til det økende trusselbildet. Banken registrerer alle uønskede hendelser i egen database.

Gjennom Alliansesamarbeidet har SpareBank 1 Gudbrandsdal tilgang til et bredt fagmiljø med høy kompetanse, strukturer, og arbeidsverktøy av forskjellig slag. Dette vil ha en risikoreduserende effekt også på denne delen av den operasjonelle risikoen.

5.4.3 Kapitalbehov

Banken benytter basismetoden for beregning av kapitalbehov som skal dekke den operasjonelle risikoen. Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 % av gjennomsnittlig inntekt de siste 3 år etter kapitalkravforskriften § 2-1. Inntektsposter som medtas i beregningsgrunnlaget følger av kapitalkravforskriften § 42—1 (3).

5.5 Eierrisiko

Defineres som risiko for tap av innskutt kapital eller nødvendig påfyll av ny kapital i selskaper banken har strategiske eierandeler i, som følge av den risikoen som det enkelte selskapet påtar seg i sin drift. Eierselskapet defineres som selskaper hvor SpareBank 1 Gudbrandsdal en eierandel og innflytelse alene eller gjennom alliansesamarbeidet.

Eierrisikoen knyttet til bankens 100 % eide datterselskaper vil relatere seg til omdømmerisiko og forretningsrisiko i disse selskapene. I tillegg har banken eierrisiko for strategiske poster i SpareBank 1 alliansen.

5.5.1 Konsolidering

Tabellen nedenfor viser konsolideringsgrunnlaget etter regnskaps- og for kapitaldekningsformål.

Datterselskap	Org nr.	Eierandel	Regnskapsformål	Kapitaldekningsformål
Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS	981 067 703	60,10 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert
Gjestgivern AS	914 309 301	100,00 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert
Engasjementssikring AS	916 537 077	100,00 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert

Felleskontrollert virksomhet	Org nr.	Eierandel	Regnskapsformål	Kapitaldekningsformål
Samarbeidende Sparebanker AS	977061164	7,06 %	Kostmetode	Fradrag i ansvarlig kapital
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	992083832	3,94 %	Kostmetode	Fradrag i ansvarlig kapital

Andre investeringer i finansinstitusjoner	Org nr	Eierandel	Regnskapsformål	Kapitaldekningsformål
SpareBank 1 Boligkreditt AS	894 111 232	0,93 %	Kostmetode	Fradrag i ansvarlig kapital
SpareBank 1 Næringskreditt AS	975 966 453	0,50 %	Kostmetode	Fradrag i ansvarlig kapital
SpareBank 1 Kredittkort AS	996 294 625	0,97 %	Kostmetode	Fradrag i ansvarlig kapital
SpareBank 1 SMN Finans AS	Under stiftelse	1,17 %	Kostmetode	Fradrag i ansvarlig kapital
SpareBank 1 Mobilbetaling AS	Under stiftelse	0,83 %	Kostmetode	Fradrag i ansvarlig kapital
SpareBank 1 Markets		0,71 %	Kostmetode	

SpareBank 1 Gudbrandsdal legger vekt på at underliggende datterselskaper har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Det er ikke lagt begrensninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskaper eller strategiske selskaper utover det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte begrensninger. Det foreligger ikke vedtektsbestemmelser som gir denne type begrensning.

Investeringene i tilknyttede selskaper og felles-kontrollert virksomhet er av strategisk betydning knyttet til samarbeidet i SpareBank 1 – alliansen, men SpareBank 1 Gudbrandsdal er avhengig av flertallsbeslutning.

5.5.2 Styring og kontroll

SpareBank 1 Gudbrandsdal deltar aktivt i alle Allianseselskap gjennom styrerepresentasjon i SamSpar. Gjennom styreverv i bankens datterselskaper er administrerende banksjef orientert om utviklingen i selskapene.

5.5.3 Beregning av kapitalbehov

Banken setter av kapital for eierrisiko gjennom fradrag i ansvarlig kapital i tråd med Beregningsforskriftens paragrafer 17, 18 og 20, og gjennom et estimert verdifall og tillegg for kapitalbehov ved planlagte emisjoner.

Opplistingen ovenfor inkluderer de selskapene som banken vurderer for mulig fremtidig økonomisk kapitalbehov gjennom Eierrisiko. Størrelsen vurderes mot internt estimert verdifall på investeringene i en krevende økonomisk situasjon samt at det gjøres et tillegg for kapitalbehov for planlagte emisjoner.

Datterselskaper, med unntak av Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal, har minimal aktivitet. Det er ikke ansett nødvendig å avsette kapital for eierrisiko for noen av disse selskapene.

Selskap nevnt under henholdsvis «Felleskontrollert» og «Andre investeringer i finansinstitusjoner» er finansforetak hvor det beregnes fradrag i bankens ansvarlige kapital i tråd med beregningsforskriften. Størrelsen for eventuelt kapitalbehov vurderes mot internt estimert verdifall på investeringene i en krevende økonomisk situasjon, samt at det gjøres et tillegg for kapitalbehov for planlagte emisjoner.

6. PILAR I – KRAV TIL KAPITAL

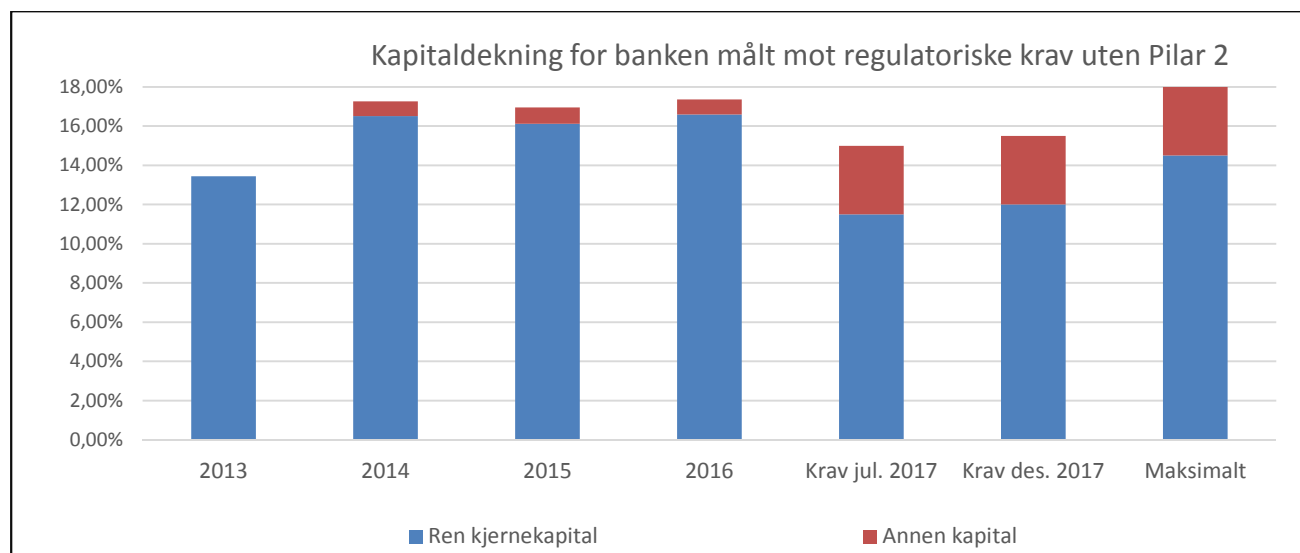
6.1 Beregning av regulatorisk kapital (PILAR I)

Tabellen nedenfor gir opplysninger om ansvarlig kapital, herunder kjernekapital.

	Kapitaldekning	
	2016	2015
Ansvarlig kapital		
Sparebankens fond	707.847	618.962
Egenkapital	707.847	618.962
Fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-95.279	-75.971
Ren kjernekapital	612.568	542.991
Kjernekapital	612.568	542.991
Tilleggs kapital utover kjernekapital		
Ansvarlig kapital	60.000	60.000
Fradrag for direkte og indirekte investeringer i selskaper i finansiell sektor	-31.695	-31.975
Tilleggs kapital	28.305	28.025
Ansvarlig kapital	640.873	571.016
Risikovektet balanse*	3.692.681	3.368.600
Ren kjernekapitaldekning	16,6 %	16,1 %
Kjernekapitaldekning	16,6 %	16,1 %
Kapitaldekning	17,4 %	17,0 %
Ren kjernekapital utover minimumskrav (4,5 %)	446.397	391.404
Bufferkrav		
Bevaringsbuffer (2,5 %)	92.317	84.215
Motsyklisk buffer (1,5 %)	55.390	33.686
Systemrisikobuffer (3,0 %)	110.780	101.058
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	258.488	218.959

Spesifikasjon av risikovektet volum	Totalt engasjement		Risikovektet volum	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Kredittrisiko				
Stater	51.895	51.727	0	0
Lokale og regionale myndigheter	300	300	30	30
Institusjoner	523.602	464.178	104.720	95.833
Foretak	981.601	877.928	819.329	730.285
Massemarked	484.368	495.562	329.316	340.328
Pantesikkerhet i eiendom				
- Pantesikkerhet i boligeiendom	4.687.298	3.840.803	1.565.981	1.298.032
-Pantesikkerhet i næringsseiendom	366.978	427.056	349.351	339.455
Forfalte engasjementer	48.323	76.144	59.655	89.211
Obligasjoner med fortrinnsrett	154.484	204.845	15.448	20.485
Andeler i verdipapirfond	53.727	1.000	5.473	200
Øvrige engasjement inkl. utsatt skatt	138.183	174.228	125.147	162.870
Sum kredittrisiko	7.490.759	6.613.771	3.374.450	3.076.729
Operasjonell risiko			318.231	291.871
Sum risikovektet balanse	7.490.759	6.613.771	3.692.681	3.368.600

Nedenfor følger en oversikt som viser utviklingen i de regulatoriske kravene for kommende år. Motsyklisk buffer økes fra 1,5 % til 2,0 % fra 31. desember 2017. Regelverkets maksimale tillegg utgjør 2,5 % og vises i kolonnen til høyre.

Figuren ovenfor viser at ren kjernekapitaldekning ved utgangen av 2015 dekker de kombinerte bufferkrav som var gjeldende for dette rapporteringspunktet. Likeså dekkes det fremtidige kravet fra juli 2016. Ved maksimalt påslag for motsyklisk buffer har banken fortsatt tilstrekkelig ren kjernekapital, mens den totale kapitaldekningen da ikke er tilstrekkelig.

Gjeldende strategidokument har følgende soliditetskrav:

Mål	2017
Ren kjernekapitaldekning	13,5 %
Kapitaldekning	17,0 %

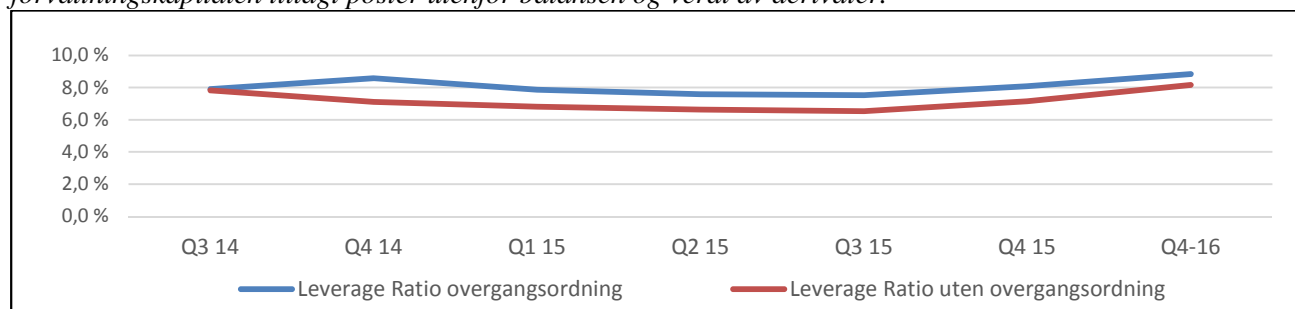
6.1.1 Overgangsregler for beregning av soliditet

Overgangsbestemmelsene reguleres i beregningsforskriften § 20. Inneværende år beregnes fradrag knyttet til bankens eierandeler i finansforetak med 20 % i ren kjernekapitaldekning. Øvrig fradrag knyttet til disse eierandelene fordeles med halvparten av fradraget i kjernekapitalen og halvparten i tilleggskapitalen. Fra og med 2018 vil fradragene knyttet til disse eierpostene gå i sin helhet i ren kjernekapital.

Ansvarlig lånekapital tatt opp før 31.12.11 medregnes 70 % i kjernekapitalen, og reduseres deretter med 10 % -poeng årlig fram til og med 2021. SpareBank 1 Gudbrandsdals ansvarlig lån tatt opp etter dette tidspunkt medregnes med 100 %.

6.2 Uvektet egenkapital

Uvektet egenkapital er beregnet ut fra bankens kjernekapital inklusive overgangsregler delt på forvaltningskapitalen tillagt poster utenfor balansen og verdi av derivater.

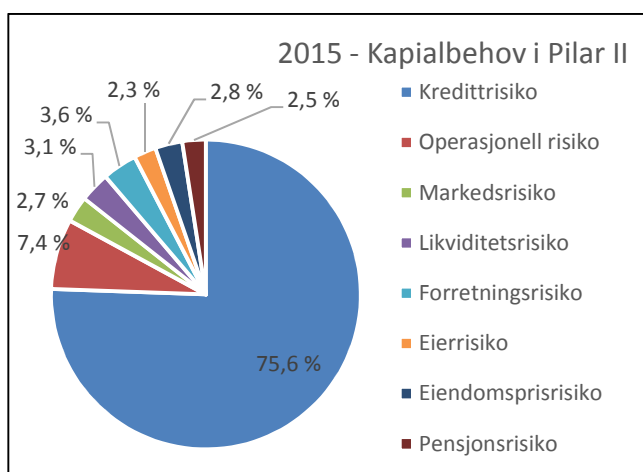
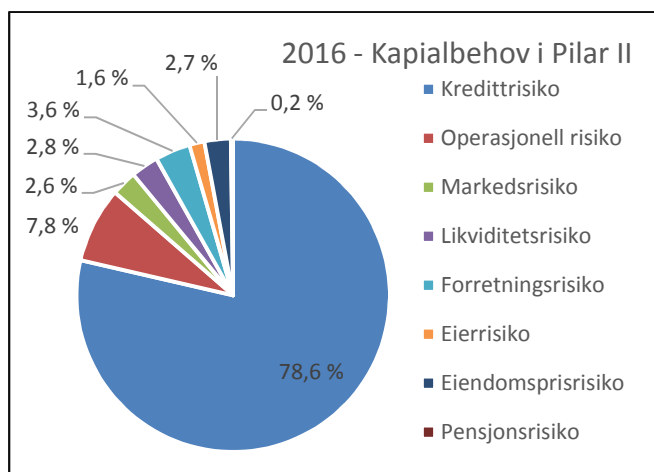

Beregningene er uten perioderesultater med unntak av årsskifter.

7. KAPITALVURDERINGER I TILKNYTNING TIL ICAAP-PROSESS (PILAR II)

SpareBank 1 Gudbrandsdal gjennomførte beregninger av kapitalkrav knyttet til Pilar II med utgangspunkt i regnskapet pr. 30.09.15 for perioden 2016-2018. ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) - beregningene gjennomføres minimum årlig. Beregningene angir den kapital som bindes ut fra den faktiske risiko banken har påtatt seg. Risikofordeling fordelt på typer av risiko fremgår av figuren under.

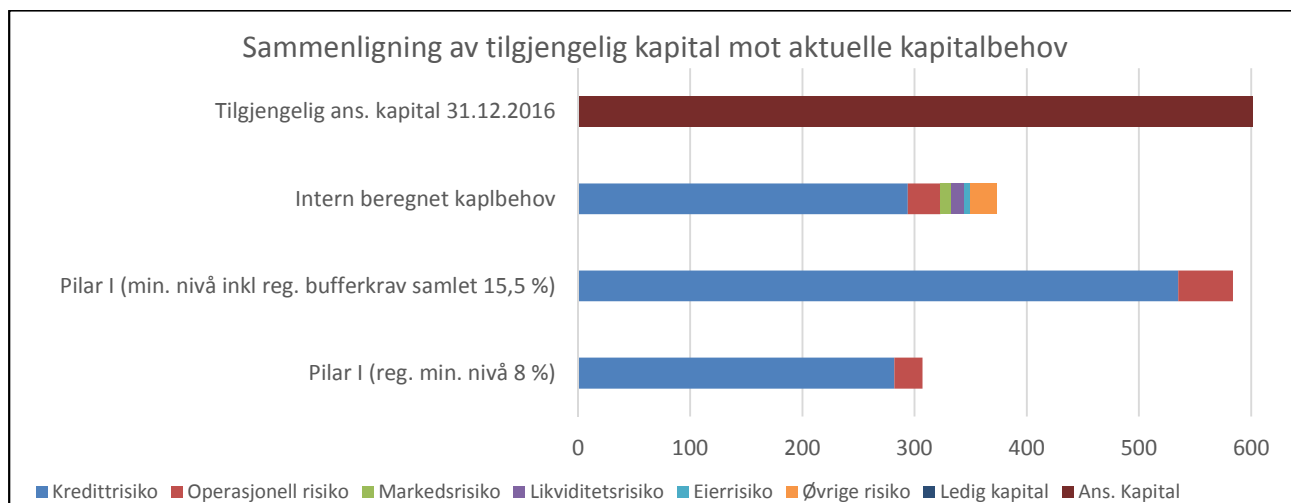
Det gjøres tillegg i kapitalbinding for risikoer knyttet til konsentrasjoner (størrelse, bransje, geografi) samt kapital knyttet til stress av makroøkonomiske forhold knyttet til arbeidsledighet, inflasjon, renteendringer m.m. På denne måten supplerer Pilar II minimumskravene i Pilar I. Vi legger til grunn at banken skal gjennomføre beregningene i tråd med beste prosess og Finanstilsynets anbefalinger sett i forhold til størrelsen av vår bank.

8. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG RISIKOJUSTERT KAPITALBEHOV

Banken er tilfredsstillende kapitalisert både ut i fra den risiko banken faktisk er eksponert mot og som det er avsatt kapital for under Pilar II og i forhold til regulative krav til kapital.

I grafen nedenfor sammenlignes minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar I) og behovet for kapital (Pilar II) etter gjeldende regelverk opp imot bankens ansvarlige kapital inkl. overgangsregler pr. 31.12.15.

Hovedforskjellen mellom kapitalbehov beregnet etter Pilar I og Pilar II består i følgende:

Kredittrisiko:

Økonomisk kapital er en mer risikosensitiv tilnæringsmetode. Dette medfører økt behov for kapital ved høyere sannsynlighet for mislighold. Endrede konjunkturer er også bestemmende for misligholds-sannsynligheten.

Ved beregning av risikoustert kapital knyttet til konsentrasjonsrisiko tas det hensyn til konsentrasjon relatert til bransje, store engasjement og geografisk plassering.

Gjennom Pilar II-beregningene tillegges kapital i forhold til et estimat for den faktiske kredittrisiko banken er eksponert mot.

Operasjonell risiko:

Operasjonell risiko beregnes internt etter samme metode som for Pilar 1, men med et skjønnsmessig tillegg for å dekke risiko utover minstekravet.

Markedsrisiko:

Det er kun kredittrisikoen i obligasjonsporteføljen som inngår beregningen av kapitalbehov under Pilar I. I tillegg beregnes under Pilar II renterisiko, valutarisiko og spreadrisiko.

Likviditetsrisiko:

For likviditetsrisiko avsettes det under Pilar 2 økonomisk kapital i forhold til merkostnad på refinansiering banken må kunne påregne i en krisesituasjon.

Eierrisiko:

I forbindelse med beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital i Pilar 1 gjøres det et fratrekk for eierinteresser i andre finansinstitusjoner. Ved beregningen av økonomisk kapital for eierrisikoen i Pilar 2 gjøres det derimot et tillegg for kjente kapitalbehov enten basert på selskapenes egne kapitalbehovsberegninger, eller gjennom planlagte og kjente kapitaltilførsel det nærmeste året.

Andre risikoer:

For øvrige risikoer slik de fremgår av figurene over, blir det kun beregnet økonomisk kapital i de interne beregninger, da disse ikke inngår ved beregning av minimumskravet i Pilar 1.